

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА БЕЗПЕКИ В ПЕРЕМІШЛІ
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ**

21-22 червня 2019 року, м. Луцьк

**СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ
ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції

**MODERN ECONOMIC CRISIS AND PROBLEMS
ACCOUNTING, CONTROL AND ANALYTICAL SUPPORT
ENTERPRISE MANAGEMENT**

Abstracts of the XI International Scientific Conference

**СОВРЕМЕННЫЕ КРИЗИСНЫЕ ЯВЛЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ
И ПРОБЛЕМЫ УЧЕТНОГО, КОНТРОЛЬНОГО И
АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ
ПРЕДПРИЯТИЕМ**

Тезисы докладов XI Международной научно-практической
конференции

Випуск 11

Інформаційно-видавничий відділ Луцького НТУ
Луцьк – 2019

УДК 657: 657.1
ББК 65.052
С 78

*Рекомендовано Вченою радою
Луцького національного технічного університету
(протокол № 12 від 25 червня 2019 р.)*

Редакційна колегія: головний редактор – к.е.н., доцент Чудовець В.В. (Україна);
відп. редактори – д.т.н., професор Андрущак І.С. (Україна); к.е.н., доцент Бабіч І.І.
(Україна); д-р, професор Башева С.А. (Болгарія); к.е.н., доцент Бродська І.І.
(Україна); д.е.н., професор Голян В.А. (Україна); к.е.н., доцент Гаврилюк О.О.
(Україна); д-р Гжегож Зайонц (Польща); к.е.н., доцент Голячук Н.В. (Україна);
к.е.н., доцент Жураковська І.В. (Україна); к.е.н., доцент Зеленко С.В. (Україна); к.е.н.,
доцент Кивачук В.С. (Білорусь); д-р, професор Луїс Фролен Рібейро (Португалія);
к.е.н., доцент Московчук А.Т. (Україна); к.е.н., доцент Нагірська К.С. (Україна);
к.е.н., доцент Нужна О.А. (Україна); к.е.н., доцент Писаренко Т.М. (Україна); к.е.н.,
доцент Савош Л.В. (Україна); к.е.н., доцент Сидоренко Р.В. (Україна); к.е.н., доцент
Талах В.І. (Україна); к.е.н., доцент Талах Т.А. (Україна); к.е.н., доцент Ткачук І.М.
(Україна); к.е.н., доцент Глущкевич Н.В. (Україна); к.е.н., доцент Шаріпов Д.Г.
(Таджикистан).

С 78 Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (21-22 червня 2019 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. – 116 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету фінансів, обліку, лінгвістики та права Луцького національного технічного університету у червні 2019 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в обліку, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

© Автори тез, 2019
© Луцький НТУ, 2019

ЗМІСТ

Бадалов Ш.К. Совершенствование системы бухгалтерского учета вознаграждений на основе грейдингования	6
Бекова М.М. Налогообложение в Республике Таджикистан как барьер на пути развития предприятий	9
Голячук Н.В. Удосконалення інформаційного забезпечення лісогосподарських підприємств	14
Дзямулич М.І., Кльоц Я.М. Особливості формування людського капіталу підприємства	16
Дзямулич М.І., Прокопець А.Т. Методи оцінки інвестицій в людський капітал	18
Диковицкая Д.В. Роль социального предпринимательства в решении глобальных проблем	21
Євчук Х.-І.В. Вплив стратегії сталого розвитку на економічну та екологічну складову України	24
Жидовська Н.М., Хлібун С.І. LIQPAY як міжнародна платіжна система	30
Жураковська І.В., Тарадей К.В. Облікове забезпечення оцінки ефективності діяльності підприємств лісового господарства в умовах сталого розвитку	33
Зайченко В.В. Значення економічної безпеки в системі технологічної конкурентоспроможності економіки	36
Зокирова Ф.Дж., Шарипов К.Ш. Стандартизація державного аудита в Республіці Таджикистан: перспективи застосування INTOSAI	40
Зыкова Т.Б. Сущность стратегического управленческого учета	44
Кандырова Д.О. Современное состояние продовольственной безопасности в Республике Таджикистан	47

Ковачевич М.М. Инфляция в Болгарии и в Европейском Союзе: анализ коинтеграции	49
Колісник Г.М., Колісник Б.А. Характеристика стану формування та розвитку консалтингових послуг в Україні та світі	52
Korolchuk L. Opportunities for the Development of Cross-Border Markets and Euro Integration Processes in Ukraine as a Result of Cooperation with the EU	56
Кривов'язюк І.В., Пустовіт Ю.Г. Діагностика активів як інструмент аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання	60
Мирзоалиев А.А., Рахимов Г.М. Концептуальные основы исследования публичного аудита в условиях цифровой экономики	62
Mihaylova-Borisova G. Monetary Regimes in Estonia and Bulgaria on the Road to the Eurozone	67
Морохова В.О., Бойко О.В., Лорві І.Ф. Маркетингове інформаційне забезпечення ефективної діяльності підприємств	70
Московчук А.Т., Ліщук В.І. Роль економічного аналізу в управлінні товарними запасами	72
Нужна О.А., Тлучкевич Н.В. ABC-аналіз як інструмент управління виробничими запасами на лісогосподарських підприємствах	76
Откаленко О.М. Теоретичні аспекти обліку зобов'язань в установах державного сектору	78
Petrova D. Specific Characteristics and Information Provision of Analysis of an Entity's Foreign Trade Activities in the Contemporary Conditions of Globalization	81
Писаренко Т.М. Основи моделювання показників фінансової звітності	85

Садовська І.Б., Нагірська К.Є. Медійна грамотність в системі удосконалення професійної освіти обліково-управлінського персоналу	88
Саидова Г.Б. Формирование системы финансового контроллинга на предприятиях сферы услуг Республики Таджикистан	90
Саидова М.С. Создание инвестиционного климата и привлечение иностранных инвестиций в Республику Таджикистан	92
Сидоренко Р.В., Ілюшик Н.І. Шляхи покращення оподаткування платників єдиного податку 4 групи	95
Талах Т.А. Оцінка матеріальних ресурсів підприємства: особливості багатофакторного аналізу	97
Фаррухзода С. Региональные особенности реструктуризации промышленных предприятий Республики Таджикистан	101
Tsenov D. Tax Discrepancies - Justification for their Emergence and Possibilities for their Reduction	103
Чудовець В.В. Статистична звітність лісових ресурсів в контексті глобальних викликів	106
Шешукова Т.Г. К особенностям анализа хозяйственной деятельности учреждений уголовно-исполнительной системы	108
Штець Т.Ф. Ефективність державного регулювання розвитку цифрової економіки	111

УДК:331.91

Бадалов Ш.К., аспірант
Таджикський національний університет

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА ВОЗНАГРАЖДЕНИЙ НА ОСНОВЕ ГРЕЙДИРОВАНИЯ

В условиях формирования инновационной экономики и решение вопросов, связанных с реализацией концепции продуктивной занятости в Республике Таджикистан, мотивация и стимулирование персонала выступают ключевыми факторами. Практика показывает, что основой эффективного функционирования и стабильного развития любого бизнеса являются его сотрудники. В связи с этим в условиях конкуренции и нехватки квалифицированных кадров предприятиям необходимо разработать и реализовать такую политику мотивации, что способствовало бы росту и развитию бизнеса. В условиях рынка одним из таких важнейших инструментов является вознаграждение персонала, который признается ключевым инструментом повышения мотивации работников.

В современных компаниях вознаграждение занимает центральное место в системе бухгалтерского учета, так как именно оно обеспечивает эффективность работы сотрудника и повышает заинтересованность в результатах труда. Несмотря на то, что работнику оплачивается заработанная плата, но дополнительные выплаты в денежной и неденежной форме приобретают особое значение. Такие формы вознаграждения эффективны как для сотрудника, так и для хозяйствующего субъекта.

Но, к сожалению, в связи с трудоизбыточности и отсутствию конкуренции на рынке труда Республики Таджикистан работодатели не всегда используют практику вознаграждения. На большинстве предприятий, в которых нами были проведены опросы такие формы выплат производятся только в честь определенных государственных праздников («День государственной независимости Республики Таджикистан», и религиозные праздники «Рамадан» и «Курбан»). В большинстве предприятий, особенно в малых и средних предприятиях, система

вознаграждений почти отсутствует, существующая система слабо привязана к трудовым результатам, а лишь производится в целях обеспечения выполнения норм законодательства.

В контексте вышеизложенного следует отметить, что на современном этапе развития экономики Республики Таджикистан необходимо создать такую систему оплаты труда и вознаграждения, которая будет справедливой, мотивирующей и учитывающей потребности работников. Такая система должна быть прозрачным и четко определенным и способствовать повышению удовлетворенности сотрудников, так как удовлетворенность сотрудников приведет к увеличению продаж и улучшению рыночной позиции предприятия.

В международной практике одним из эффективных методов формирования фонда оплаты труда является система грейдов. Автором данной методики является американский ученый Эдвард Хэй [3]. Согласно экономической энциклопедии грейдинг определяется как «классификация, сортировка, упорядочивание» [2]. Особенность данной системы заключается в том, что определение должностных окладов определяется на основе двух методов: балльно-факторный и матрично-тематический.

Следует отметить, что система грейдов позволяет разработать и внедрить такую систему оплаты труда, который призвана обеспечить эффективность кадровой политики и повышение мотивации сотрудников предприятия.

Анализ показывает, что в Республике Таджикистан такая система преимущественно используется в филиалах зарубежных компаний, совместных предприятиях и финансовой сфере, особенно в банковских учреждениях. Но, в практике современных предприятий, особенно промышленных, система вознаграждения работников не отвечает требованиям рынка. В связи с этим внедрение системы грейдов позволяет совершенствовать учет вознаграждения на предприятиях.

При внедрении системы грейдов могут возникнуть ряд сложностей, которые связаны с ранжированием должностей, количественными характеристиками сотрудников, а также сложностях, связанных с методологией и логике расчета. Но, несмотря на это менеджера современных предприятий должны знать, что система грейдов на сегодняшний день является одним из

важнейших и в тоже время эффективных инструментов формирования системы оплаты труда.

Внедрение системы грейдов весьма трудоемкий процесс, но оказывает положительное влияние не только на эффективность финансовой политики, но и существенно повышает инвестиционную привлекательность предприятия. Кроме того, система грейдов позволяет создать справедливую систему оплаты труда, что является основой для формирования благоприятной и продуктивной среды на предприятии.

По признаку и выполняемым функциям система грейдов формально похожа на тарифную систему. Но, по свойствам расчета они отличаются друг от друга. Например [1], если в тарифной системе учитывается профессиональные знания, навыки и стаж работы, то в системе грейдов принимается во внимание сложность работы, самостоятельность, ответственность, цена ошибки и др. В тарифной системе тарифная сетка исходит из размера МРОТ в то время, как в системе грейдов оплата труда основывается на весе должности, которая оценивается в баллах. Наконец, если в тарифной системе должности выстраиваются по вертикали (от работника к руководителю), то в системе грейдов должности выстраиваются по принципу важности для организации.

Таким образом, внедрение системы грейдов позволяет совершенствовать систему учета оплаты труда и вознаграждений и повысить эффективность, результативность и устойчивости развития предприятий, что является основной целью реализации Национальной стратегии развития Республики Таджикистан на период до 2030 г.

Литература

- 1.Слипачук, С. Система грейдов: методика определения должностных окладов / С. Слипачук [электронный ресурс]. - Режим доступа: profhressa.com.
- 2.Управление организацией: Энциклопедический словарь.- М.: Издательский Дом ИНФРА, 2001.- 465 с.
- 3.Чемяков, В.П. Грейдинг: технология построения системы управления персоналом / В.П. Чемяков.- М.: Вершина, 2007. -208 с.

УДК 338.24(575.3)

Бекова М.М.

Таджикский национальный университет

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН КАК БАРЬЕР НА ПУТИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

До недавнего времени большинство частных предприятий сталкивались с проблемами обеспечения электроэнергией, особенно в зимний период. Сегодня налоговые ставки также становятся на пути развивающихся фирм. Об этом факте не раз говорили отечественные экономисты, в частности, существует мнение [2,22], что для развития сельскохозяйственного сектора на постприватизационном периоде необходимо уменьшение налогового бремени, поскольку около 65% валового дохода хозяйств уходит в госбюджет.

В январе 2017 г. в «Налоговый кодекс» Республики Таджикистан были внесены значительные изменения – сокращены виды налогов, отменен налог с розничных продаж, упрощены процедуры налогообложения и отчетности и многое другое. По предварительным оценкам, экономия операционных затрат, в связи с проведенной реформой, может превысить 10 млн. долл. США в год в основном за счет операций по малому и среднему бизнесу.

Вместе с тем, несмотря на упрощение налогообложения, на современном этапе налоговое бремя откладывает свой отпечаток на деятельности предпринимателей, что находит свое отражение на структуре ВВП стран. Так, если до реформирования налогового кодекса в 2008г. налоговые поступления составляли 12,8% ВВП, то в 2009г этот же показатель сократился на 0,1 процентных пункта и составил 12,7%. В течение трех последних лет основную часть государственного бюджета составляют налог на добавленную стоимость (57 – 60 %), налог на прибыль (от 4 до 6 %) и акцизный налог (4 – 6 %). Если исходить из расчета того, что все виды поступлений в государственный бюджет составляют 100%, то на долю вышеперечисленных налогов приходится более 72% всех сборов.

В ежегодном рейтинге стран по «Легкости ведения бизнеса» [3], проводимым Всемирным Банком, Таджикистан занял

лидирующее место в категории «10 стран реформаторов 2013-2014». Согласно исследованию, проведенным Всемирным Банком, Таджикистан преуспел в проведении реформ. Так, в стране упрощена процедура регистрации юридического лица, внедрена электронная система оплаты налогов и сдачи отчетов, предпринимателям стало легче получать кредит и многое другое. Однако упрощение бюрократических процедур в долгосрочной перспективе не отразилось. Так, на данный момент, в отчете «DoingBusiness-2018» среди стран на постсоветском пространстве наихудшие показатели оказались у Республики Таджикистан – 123 место [3].

Одной из причин является налоговое администрирование, которое остается одной из ключевых проблем в деловой и предпринимательской среде страны.

На постприватизационном этапе малые предприятия, с годовым доходом менее 1 млн. сомони в год, освобождены от уплаты НДС, хотя, до проведения реформ, предприятия при доходе более 500 тыс. сомони в год уже становились НДС-плательщиками. При этом с учетом инфляции и, соответственно, постоянного роста цен, доход большинства предприятий превышает эту сумму. А поскольку налоговое бремя все еще остается сильным, высокие налоговые ставки становятся причиной роста теневой экономики. Как показывают данные таблицы 1, в 2017г. рост поступлений за счет НДС составляет 53 %.

По оперативным данным государственного комитета по статистике, после введения нового Налогового кодекса, который вступил в силу с 1 января 2013 г., из-за высоких налоговых ставок 18 тысяч предпринимателей были вынуждены прекратить деятельность своих предприятий.

Соотношение роста и снижение уровня поступлений за счет налогов и других неналоговых поступлений приведены в табл. 1.

Таблица 1

Соотношение налоговых доходов в бюджете Республики Таджикистан за период 2013 по 2018 гг. [1]

Виды налогов	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
НДС	3162108	3814253	4411040	4620839	4560016	4909992

Продолжение табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Акциз	333000	285200	338771	356000	378700	403492
налог с продаж хлопка-волокна и алюминия первичного	134499	146834	134221	114008	19439	19600
налог за природные ресурсы	40893	50000	43450	60450	135500	193827
налог на прибыль	275711	109520	111710	240248	225283	640134
налог на доход	211833	329620	457655	507187	763930	813640
таможенная пошлина	428600	600000	655257	684670	800796	842798
налог с пользователей автомобильных дорог	21832	174707	149704	225422	347209	360000
Всего	4608476	5510134	6301808	6808824	7230873	8183483

За последние 5 лет рестприватизационного этапа (2013-2018 гг.) налоговые поступления увеличились на 56 %, о чем свидетельствуют данные таблицы 1, хотя наблюдалось кратковременное снижение поступлений за счет некоторых налогов, в частности налога на прибыль до 2015 г. , далее опять следует тенденция повышения налогового бремени, при этом данный факт касается всех видов налогов.

Государственный Налоговый Комитет предполагает проведение полного функционального анализа своей деятельности при поддержке Проекта по реформированию налогового администрирования, финансируемого Всемирным банком. Упрощение процедуры отчетности, электронная сдача отчетов, мораторий на проверку малых предприятий сыграли положительную роль и в развитии предпринимательства, и в уменьшении степени коррумпированности госчиновников.

Несмотря на то, что налоговое законодательство Республики Таджикистан, в отличие от законодательства других государств о налогах и сборах, содержит понятие "налоговая система", для

реализации требований данного нормативного акта необходима активность субъектов финансовой деятельности государства.

В нынешних условиях реструктуризации этапа необходимо существование развитой и устойчивой налоговой системы, которая эффективно и справедливо служила бы интересам национального государства. Для достижения этой цели необходимо в первую очередь знание теории правового регулирования налоговых платежей и иных государственных сборов, а также практически эффективных и справедливых методов налогообложения. Для совершенствования налоговой системы необходимо проведение реформирования налогового администрирования.

Для успешного проведения реструктуризации, приватизации, и, как результат, успешного развития предприятия, увеличения производительности и качества выпускаемой продукции/услуги, необходимо не только разрабатывать нормативные акты, но и внедрять изменения в существующие законодательства. Одним из основных факторов, обуславливающих развитие предприятия и государства на реструктуризационном этапе, являются два основных фактора: первый – уровень коррумпированности и второй – уровень развития человеческого потенциала.

Основной целью приватизации является улучшение рентабельности предприятий путем привлечения новых технологий и специалистов, увеличение наименований выпускаемых продуктов, улучшение условий труда и досуга в предприятиях, и соответственно, в результате экономического развития и предприятия и страны в целом.

При этом по нашему мнению, является необходимым подчеркнуть, что на реструктуризационном этапе основными рычагами постприватизационного механизма регулирования являются не только господдержка приватизаторов и совершенствование нормативно-правовых актов, но и национализация с последующей реприватизацией.

Необходимость национализации и реприватизации обуславливается тем фактом, что большинство предприятий простаивают, хотя при полноценном их функционировании десятки людей могли бы быть обеспечены рабочими местами.

Так, например, в Хатлонской области, из 27 приватизированных в разные годы предприятий 18 не функционируют, а из 9 функционирующих развиваются лишь 2. Для того чтобы искоренить существующие проблемы и недопущения новых, нам представляется необходимым выделить следующие рестприватизационные рычаги, которые будут способствовать оптимизации деятельности предприятия:

–национализация простаивающих и убыточных объектов, ранее приватизированных некомпетентными собственниками;

–увеличение ответственности государственного органа, уполномоченного и ответственного за проведение приватизации;

–отчетность приватизатора перед государством относительно деятельности приватизированного объекта.

–реализация ГЧП.

На рестприватизационном этапе, должны быть рассмотрены, а при необходимости, пересмотрены законодательные акты и их выполнение на практике. Для того чтобы принятые законы и постановления действительно выполнялись, необходима их популяризация, чтобы каждый гражданин знал, в чем цель той или иной стратегии, а не воспринимал закон как факт принятия очередного нормативного акта, который так и останется на бумаге.

Литература

1. Закон Республики Таджикистан «О государственном бюджете Республики Таджикистан на [2013-2018] год»

2. Рахманов У. А. Актуальные проблемы приватизации в сельском хозяйстве: на материалах Республики Таджикистан. Автореферат на соискание ученой степени канд. эк. наук, Д.-2004 г. – 28 с.

3. Doing Business in Tajikistan [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/tajikistan>

УДК 657

Голячук Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Реформування галузі лісового господарства передбачає здійснення комплексу правових, економічних, технічних, організаційних та інформаційних заходів.

Необхідно удосконалити організацію науково-технічного та інформаційного обслуговування підприємств лісового господарства на нових принципах, сумісних з ринковими умовами господарювання.

Інформаційне забезпечення – це якісне інформаційне обслуговування адміністративного персоналу лісогосподарського підприємства шляхом створення динамічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, актуальну, точну, достатню інформацію для ефективного проведення процесу управління та прийняття відповідних управлінських рішень.

Основними напрямками удосконалення системи інформаційного забезпечення підприємств лісового господарства є:

- впровадження соціально-економічного моніторингу розвитку лісового господарства;
- аналіз внутрішніх та зовнішніх ринків лісопродукції і матеріально-технічного постачання;
- розробка системи розповсюдження економічної і технічної інформації;
- формування системи надання інформаційно-консультаційних послуг лісогосподарським підприємствам всіх форм власності;
- впровадження сучасних технологій лісовирощування, лісокористування та лісопереробки, а також досягнень науково-технічного прогресу на лісогосподарських підприємствах;
- забезпечення ефективних комунікацій та використання сучасних інформаційних технологій.

У міру входження України в європейський і світовий економічний простір посилюється інтерес до діяльності лісогосподарських підприємств з боку міжнародних органів, урядових і приватних структур інших країн. Тому існуюча система збору, розповсюдження і використання інформації про стан ринку лісопродукції в країні і за її межами потребує кардинального вдосконалення.

Пропонуємо на лісогосподарських підприємствах створити інформаційно-аналітичну службу, основними завданнями якої є:

- надання консультацій керівникам та спеціалістам підприємств та їх структурних підрозділів, з метою щонайкращого використання лісових ресурсів і поліпшення рівня організації виробництва;

- взаємодія в рамках консультаційної діяльності з іншими підприємствами та організаціями, пов'язаними з лісовим господарством;

- збір інформації про дослідницьку роботу науково-дослідних установ з проблем, з які виникають в практичній діяльності виробничників галузі лісового господарства, а також застосування результатів таких наукових досліджень;

- вивчення та розповсюдження інформації про впровадження в базових господарствах наукових розробок і передового досвіду;

- проведення лекцій, екскурсій та інших науково-освітніх заходів;

- збір та обробка аналітичної інформації, яка стосується діяльності лісогосподарських підприємств;

- надання інформації та рекомендацій за результатами проведеної роботи.

Інформаційно-аналітичні служби надаватимуть користувачам різні види інформації за напрямками діяльності зацікавлених користувачів, підтримуватимуть зв'язки з науково-інформаційними центрами провідних науково-дослідних установ галузі для налагодження розповсюдження новинок науково-технічного прогресу та передового досвіду в лісовому секторі економіки країни. Це дозволить підприємствам перейти на якісно новий рівень діяльності, оперативно використовувати і впроваджувати у виробництво досягнення науки і техніки, широко розповсюджувати власні наукові розробки.

УДК 339

Дзямулич М.І., к.е.н., доцент,
Кльоц Я.М., студентка
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Донедавна дослідження науковців обмежувалися переважно вивченням та висвітленням сутності та складових капіталу підприємства. Під капіталом розумілася його пасивна складова, а саме майновий склад. Мало уваги приділялося вивченню такої економічної категорії як людський капітал. Хоча в сучасних умовах ринку людський капітал – це основа функціонування будь-якого підприємства, те без чого не може існувати економіка країни в цілому. Тому постановка проблеми щодо вивчення особливостей формування людського капіталу підприємства є актуальною.

Людський капітал – це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних якостей, що цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника [1].

У соціально-економічній системі функціонування людського капіталу проходить через такі фази відтворення як формування, розподілення, використання та розвитку. Цикли відтворення пов'язані з витратами на накопичення знань, збереження здоров'я, набуття спеціальних професійних знань необхідних для підприємства, використанням сучасних засобів зв'язку тощо.

Людського капіталу формується шляхом виховання особистості через механізм соціальної взаємодії і спілкування в сім'ї та через механізм соціалізації і професіоналізації у інституціональному середовищі [2]. Метою формування людського капіталу підприємства є його забезпечення певним рівнем професійно-кваліфікованих працівників з набором необхідних морально-психологічних якостей для виконання робіт у межах виробництва.

Також неабияку роль у формуванні людського капіталу відіграє держава. Саме система освіти, моральні цінності, патріотичний дух та менталітет нації в якій зростає особистість мають особливий та найбільший вплив на формування психологічної та моральної стійкості працівника, його пріоритетів, працьовитості. Тому державі необхідно створювати належні умови для ефективного формування людського капіталу.

Розподіл людського капіталу відбувається на ринку праці, де він функціонує в таких підсистемах як відбір та розстановка кадрів, оплата, організація, мотивація праці, умови для кар'єрного росту.

Функціонування людського капіталу передбачає його утримання та підтримку через належну оплату праці, надання пільг чи соціального пакету.

Головною особливістю людського капіталу є невід'ємність його у свого носія. У цього виду капіталу є лише одна ціна – заробітна плата за «оренду» праці особистості, адже людський капітал можна тільки орендувати, бо сама людина не може бути предметом купівлі-продажу.

Оскільки процес формування людського капіталу відбувається протягом тривалого періоду утримання, виховання та навчання до початку трудової діяльності, ще однією особливістю людського капіталу є те, що він не зношується протягом трудової діяльності а, навпаки, збагачується практичним досвідом та підвищенням кваліфікації працівників.

Також варто додати, що лише людський капітал має такі особливі якості, які можна виділити як самостійні об'єкти управління. Це професійний та кваліфікаційний рівні, якість інтелектуальних здібностей, духовно-моральна культура особистості.

На нашу думку, людський капітал виступає унікальною та головною складовою капіталу будь-якого підприємства. Він має особливі риси та специфіку формування й відтворення, яка не властива частині пасивного капіталу. Розвиток та підтримка людського капіталу сприяють розквіту підприємства та економіки країни вцілому, тому держава змушена створювати сприятливий клімат для виховування особистості та формування її професійний вмінь та навичок.

Література

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. В-во Знання. Київ. 2004. 535с.

2. Людський капітал: визначення, особливості, відтворення. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://stp.diit.edu.ua/article/viewFile/15793/37569>

УДК 339

Дзямулич М.І., к.е.н., доцент,
Прокопець А.Т., студентка
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Сучасна економічна теорія найбільш перспективним напрямом інвестування коштів підприємства вважає інвестиції у людський капітал, бо саме це дозволяє отримати найбільший за розміром та довготривалий за часом соціально-економічний ефект. Однак достовірно визначити це проблематично внаслідок декількох причин.

По-перше, в наявному інструментарії економічного аналізу відсутній комплексний науково обґрунтований методологічний апарат оцінки, який би дозволив із мінімальними витратами коштів та часу оцінити ефективність різних видів інвестицій у людський капітал, здійснених підприємством.

По-друге, кожен із існуючих видів інвестицій у людський капітал має певний вплив як на формування кількісного та якісного складу людського капіталу, так і на загальну ефективність інвестування, що вимагає розробки специфічних показників оцінки та значно ускладнює процедуру визначення ефективності.

По-третє, для об'єктивного визначення соціально-економічної ефективності інвестування у людський капітал необхідно оперувати достатньою кількістю вихідної статистичної інформації, що складно здійснити в умовах обмеженості офіційної статистичної звітності суб'єктів господарювання України. "Досвід економічно розвинених країн світу свідчить, що інвестування у людський капітал навіть у незначних обсягах дозволяє отримати набагато більшу економічну віддачу у довгостроковій перспективі, ніж значні вкладення коштів у технічний розвиток підприємства.

Перед тим як здійснювати оцінку ефективності інвестування у людський капітал має бути чітко визначеною економічна природа виникнення цього явища. На мікрорівні інвестиції у людський капітал є одним із дієвих інструментів забезпечення підприємства на перспективу високопродуктивною та інтелектуальною працею” [1]. При цьому інвестування дозволяє отримати вигоду не лише підприємству, а й самому працівнику, однак складові такої вигоди в обох випадках будуть різними.

Кожне підприємство, яке активно інвестує у людський капітал, гостро відчуває потребу у необхідності вибору методу оцінки економічної ефективності здійснених інвестицій із метою обґрунтованого прийняття рішення відносно ефективності як вже вкладених коштів, так і доцільності подальшого інвестування у людський капітал. “Визначення ефективності інвестування може бути здійснено за допомогою одного або декількох методів оцінки ефективності, які в достатній кількості розроблено західною теорією та практикою інвестування в людський капітал. Однак кожен із існуючих методів оцінки ефективності різних видів інвестування у людський капітал має певну сферу та специфіку використання, що значно звужує їх засновування на практиці. Крім того, методики, які успішно використовуються в умовах діяльності західних підприємств, не завжди можна повністю перенести та використати в українських реаліях внаслідок специфіки соціально-економічного розвитку країни” [3].

“Одним з найбільш поширених методів якісної оцінки ефективності інвестування у людський капітал є розроблена Д. Кіркпатріком наприкінці 50-х рр. ХХ ст. модель визначення ефективності навчання працівників підприємства, яка полягає в оцінці та співставленні знань, навичок та поведінки працівників до навчання, під час навчання, відразу після здійснення процесу навчання та через певний проміжок часу, необхідний для засвоєння викладеного матеріалу.

У 1956 р. американським психологом Б. Блумом було розроблено методику якісної оцінки ефективності навчання – таксономію педагогічних цілей у пізнавальному середовищі, яка отримала назву „таксономія Блума”. Метод засновано на систематичному соціологічному дослідженні та статистичній оцінці послідовної динаміки змін когнітивної, емоційної та психомоторної

сфер поведінки особи, яка проходить процес навчання. На думку автора, порівняння досягнутого працівником рівня поведінки цілей відповідно до класифікації із планованим рівнем дозволить визначити ступінь ефективності інвестування у людський капітал” [2].

Отже, з метою мінімізації негативного впливу наявних методичних складностей застосування кожного з існуючих методів оцінки інвестування у людський капітал фахівцям слід ретельно дотримуватися запропонованих рекомендацій щодо практичного використання кожного з перелічених методів при одночасній самостійній розробці альтернативних інструментів та складових оцінки інвестування, які б були максимально наближеними до сучасних особливостей здійснення інвестування у людський капітал на підприємстві.

При цьому обов’язковими складовими інструментами оцінки інвестування у людський капітал мають бути запровадження ефективної системи бюджетування, обґрунтування раціональної системи планування та створення комплексної системи попередження й запобігання ризику інвестування у людський капітал.

Література

1. Інвестиції в людський капітал як умова соціального розвитку України. URL: <https://library.if.ua/book/155/10225.html>
2. Салига К.С. Ефективність реальних інвестицій: моногр. Запоріжжя: ГУ „ЗІДМУ”, 2007. 284 с.
3. Грішнова О. А. Інвестиції в людський капітал як чинник економічно соціального прогресу. *Зб. наук. пр. Черкаського інженернотехнологічного ін-ту*. Сер. : Економ. Науки. Черкаси : ЧІТІ. 2000. – С. 15-20.

УДК 339

Диковицкая Д.В., м.э.н., ассистент
Брестский государственный технический университет

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕШЕНИИ ГЛОБАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ

Глобальные проблемы, такие как кризис беженцев, бедность и изменение климата, являются суровыми, но неоспоримыми реалиями XXI века. Ускорение глобализации в XXI веке привело к универсализации экономики, общества и политики, которые распространяются на местные культуры и эксплуатируют и без того ограниченные ресурсы. Циклический характер глобализации и ее пагубное влияние на развивающиеся страны во всем мире усугубляют существующие глобальные проблемы. Из-за этого наиболее уязвимые группы и слои населения во всем мире сталкиваются с более суровыми реалиями, чем когда-либо прежде.

Для решения возникающих проблем в последние десятилетия активно развивается социальное предпринимательство. Социальное предпринимательство - это создание социально ориентированного бизнеса, целью которого является деятельность, выходящая за рамки только получения прибыли, а также направленная на решение социальных проблем и извлечение социального эффекта. Роль социальных предприятий в решении проблем заключается в распределении ресурсов с использованием межотраслевого подхода. Пересечение государственного и частного секторов позволяет социальным предприятиям играть роль, отличающуюся от роли традиционного бизнеса. Конечной целью является не получение прибыли, а создание устойчивой структуры, в которой сообщества и отдельные лица, которым служит предприятие, могут достигать экономической стабильности. Это определение позволяет социальным предприятиям работать, используя множество способов и подходов, оно также создает направление, в которой они не рассматриваются как традиционные предприятия. Традиционные предприятия, которые отдают приоритет прибыли, не соответствуют стандартам социальных предприятий и, следовательно, могут принимать решения, которые приносят пользу их компании и их акционерам. Из-за различий в

ответственности социальные предприятия испытывают трудности с масштабированием собственных размеров, что в конечном итоге влияет на их способность масштабировать свое влияние. Поскольку глобальная экономика позволяет международным и многонациональным корпорациям расширять свое влияние в глобальном масштабе, социальные и традиционные предприятия, которые сосредоточены на глобальных проблемах, имеют более тесные взаимосвязи, чем когда-либо прежде [1]. По мере того как глобализация обостряет мировые проблемы, социальные предприятия должны развиваться, чтобы стать агентами социальных изменений на международном уровне. Однако эта неизбежная эволюция будет возможна только в том случае, если социальные предприятия смогут лучше охватить целевую аудиторию. Проблемы, возникающие в связи с глобализацией такие как терроризм, бедность и изменение климата, влияют на принятие решений социальными предпринимателями в их способности поддерживать глобальные инициативы. Принятие решений социальными предпринимателями основывается на проблеме, которую они хотят решить, существующих участниках и доступе к необходимым ресурсам, необходимым для осуществления изменений. Кроме того, принятие решений социальными предпринимателями зависит от культурных тенденций данного региона, в частности от экономических, политических, правовых и социальных факторов [2]. Все эти компоненты подвержены влиянию глобализации, что делает вопрос об установлении связей между ними решающими для понимания процесса решения проблем в XXI веке. Поскольку глобализация обостряет существующие глобальные проблемы, социальные предприниматели сталкиваются с натиском препятствий, которые влияют на их принятие решений. В связи с глобализацией процесс принятия решений становится все более интересным для оценки, поскольку ландшафт для деятельности социально ориентированных предприятий меняется.

Развитие «другого» создало бурные отношения между социальными предприятиями и их целевым пользователем. Поскольку глобализация продолжает усугублять концептуализацию «другого», феномена, в котором люди предвзято воспринимают тех, кто находится за пределами своей собственной культуры,

местные общины опасаются внешней помощи. Социальные предприятия, занимающиеся глобальными проблемами, испытывают трудности с масштабированием их влияния из-за этих тенденций. Хотя намерения социальных предпринимателей могут заключаться в том, чтобы расширить возможности местных сообществ и поддержать их способность получать доступ к ресурсам для достижения экономической стабильности, целевые пользователи в этих местных сообществах не доверяют внешней поддержке. Развитие этого явления негативно повлияло на принятие решений социальными предпринимателями, стремящимися решать глобальные проблемы.

Глобализация обостряет проблемы, одновременно создавая возможность для борьбы с этими всемирными кризисами. Из-за этого социальные предприниматели, сосредоточенные на глобальных проблемах, сталкиваются как с возможностями, так и с проблемами при принятии решений о своих будущих инициативах. По мере того, как мир становится более глобализованным, а национальные государства продолжают идентифицировать себя независимыми от глобальной экономики, социальное предпринимательство будет расти в геометрической прогрессии. Поскольку в социальном предпринимательстве используется межотраслевой подход, при котором гражданский, государственный и частный сектора вынуждены надлежащим образом распределять ресурсы, возникновение глобального социального предпринимательства неизбежно.

Социальное предпринимательство продолжает развиваться как устойчивое решение глобальных проблем и процесс принятия решений предпринимателями будет меняться. Глобальная экономика влияет на национальные государства во всем мире, и это влияние будет только расти, поскольку предприятия стремятся расширяться на международном уровне. Циклическая природа глобализации является ключом к пониманию процесса принятия решений социальными предпринимателями, поскольку они продолжают меняться в зависимости от ее тенденций и моделей. Для социальных предприятий оценка влияния глобализации необходима для того, чтобы наилучшим образом масштабировать свои усилия в глобальном масштабе. Социальное предпринимательство и глобализация являются двумя факторами

двадцять першого века, которые необходимо оценивать одновременно, чтобы наилучшим образом выделить потенциальные области для воздействия на глобальные проблемы.

Литература

1. McDougall, Patricia P., Oviat, Benjamin M.. International Entrepreneurship: The Intersection of Two Research Paths. Academy of Magement Journal, 2000.
2. Lee, Sang M., Peterson, Suzanne J. Culture, entrepreneurial orientation, and global competitiveness. Journal of World Business, 2000.

УДК 339

Євчук Х.-І. В., магістр

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВПЛИВ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ЕКОНОМІЧНУ ТА ЕКОЛОГІЧНУ СКЛАДОВУ УКРАЇНИ

Сталий економічний розвиток це стратегія розвитку економіки, при якій забезпечуються всі соціальні, фізіологічні, етичні, економічні, трудові та психологічні потреби людини таким чином, що природні ресурси та навколишнє середовище зберігаються для майбутніх поколінь. Економіка є частиною екосистеми планети і не може існувати без неї та її ресурсів. Екосистема забезпечує фактори виробництва, які є головними ресурсами економічного зростання: землю, робочу силу та капітал (який створюється за допомогою праці та природних ресурсів). Сталий розвиток використовує ці ресурси таким чином, що вони не будуть вичерпними і залишатимуться для майбутніх поколінь. Головною ідеєю сталого розвитку є уповільнення темпів використання нових природних та робочих ресурсів та збільшення повторного використання ресурсів задля збереження ресурсів планети.[9]

Натомість, інновації – це розвиток економіки окремих країн або планети загалом, в більшості випадків за допомогою збільшення використання ресурсів та робочої сили, задля забезпечення комфортності життя, розвитку економіки, соціальних та психологічних потреб. В своїй ідеї, інновації виникли ще до нашої ери, і першою інновацією можна назвати колесо або кам'яний

молоток, або навіть мову. Попри те, вперше термін “інновація” використав Йозеф Шумпетер в 1948 році в своїй праці "There is still time to stop inflation", зазначивши, що інновації – це постійні зміни комбінацій землі (ресурсів), робочої сили та капіталу. [4]

Міжнародний інститут сталого розвитку визначає, що сталий розвиток – це розвиток, що відповідає потребам сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. [10]

В науковій літературі є різні підходи до стратегії сталого розвитку.[5] Попри те, більшість науковців в своїх роботах вважають, що головними китами розвитку планети є: глобалізація, навколишнє середовище та сталий розвиток. Саме ці чинники використовують у більшості сценаріїв подальшого ведення економіки, бізнесу та державного регулювання. Слід зазначити, що:

– *глобалізація* в своєму вигляді забезпечує легкий та швидкий обмін товарами, капіталом та технологіями (що в більшості випадків можна назвати інноваціями, такими як патентування). Це мотивує кожну національну економіку до зростання темпів розвитку соціальних і економічних показників. За рахунок відкритості національних економік забезпечується мобільність робочої сили як на мікро- (на прикладі підприємства), так і макрорівні (на прикладі країни), що дозволяє оперативно реагувати на потреби ринку та задовільняти їх. Також, із швидким розвитком глобалізації, можна зауважити великий опір державних регуляторів щодо іноземних товарів. До прикладу, США, країна високого доходу (high income, World Bank), вже кілька років тому заборонили продавати свої наукові технологічні розробки Китаю, що в свою чергу призводить до патентних проблем технологічних компаній Китаю;

● *сталий розвиток* – це новий теоретичний підхід у використанні ресурсів планети, який ґрунтується на збереженні і відновленні екосистеми за допомогою контролю споживання. В теорії сталого розвитку Земля функціонує систематично, а будь-яке несистемне втручання надає неминучої шкоди не тільки для розвитку, а й для виживання людства. В цій фразі і є істотна різниця теорії сталого розвитку щодо теорії інноваційної економіки. Адже в теорії інноваційної економіки кількість ресурсів

може бути сталою (це залежить від керівника цими ресурсами), попри те людина є головним та незмінним її користувачем. Таким чином, теорія сталою розвитку відокремлює людину як суб'єкта від природи, що було незмінним протягом років; [6]

● *екосистема* – це складова сталою розвитку, яка динамічно контролюється і складається в своїй основі із стабілізованих систем входів і виходів ресурсів. Проте, на даний час, динамічне збільшення людського населення та економічний і технічний розвиток призвів до порушень та незбалансованості в даній системі.

Норвегія стала частиною Програми цілей сталою розвитку Об'єднаних націй в 2016 році. Звіти ООН та різні міжнародні показники показують, що Норвегія займає високе місце за рівнем глобальної реалізації цілей сталою розвитку. Водночас уряд визначив низку цілей, які становлять особливі проблеми для внутрішнього контролю в Норвегії, які стосуються всіх трьох аспектів сталою розвитку – соціального, економічного та екологічного. [12]

Один з перших пунктів, які почали впроваджувати в Норвегії – це система переробки та сортування сміття. Кожен громадянин на законодавчому рівні зобов'язаний сортувати сміття та віддавати його на переробку. Як результат, в Норвегії 97% пластикових пляшок здаються на вторинну переробку. Такого результату Норвегія досягнула за допомогою спільної роботи держави та приватних підприємств, які допомогли популяризувати переробку та сортування сміття в домашніх умовах. Так, наприклад, на кожному продукті, який після використання можна здати на переробку, написана сума грошей, що повертається покупцю для подальшого використання в магазині. Соціальний аспект такої ідеології в тому, що коли людина викидає порожню пляшку в неї відчуття, що вона викидає гроші.

Наступний ключовий фактор – це система сортування сміття за кольором. Людина вдома має мати 3 баки для сміття – зелений, синій та білий.

Варто зазначити, що в Норвегії всього 12 своїх переробних заводів, які не повністю справляються з переробкою всіх відходів. Саме тому більша частина сміття з Норвегії експортується до Швеції. Також законом передбачено використання економних туалетів, які скорочують створення чорної води в 8-16 разів [7].

Тобто акцент в сталому розвитку Норвегії робиться на створенні нової культури поведінки громадян зі сміттям.

Обговорення екологічних проблем змінило свій напрямок з меж зростання через відсутність природних ресурсів, до меж зростання через перевантаження природних реципієнтів – не тільки на місцевому та регіональному рівнях, а й у глобальному масштабі. На місцевому рівні, одним із аспектів створення стратегії сталого розвитку в Норвегії є написання її на базі "екологічного відбитку" (ecological footprint). Першим таким проектом, була стратегія сталого розвитку міста Осло. [8]

У проекті Осло були отримані справжні місцеві дані щодо компонентів прямого землекористування, прямого споживання енергії (електроенергії) та викидів ПГ, що стосується споживання домогосподарств, місцевого виробництва та місцевої обробки відходів. Сталий розвиток належить до політичного порядку денного міста Осло. За зусилля, спрямовані на сталий розвиток, Осло отримало «Європейську премію за стійке місто 2003» в рамках Європейської кампанії сталих міст. У рамках цих зусиль Програма досліджень і документації для сталого суспільства (ProSus) в Університеті Осло і Науково-дослідний інститут Західної Норвегії в Согналі провели спільний проект для міста Осло для оцінки екологічного впливу. Проект врешті-решт став частиною Європейського проекту спільного індикатора (ЕСІР), в якому брало участь і місто Осло.

Забруднення екосистеми в Україні знаходиться в пригніченому стані. На даний момент, не введено повністю в експлуатацію жодного нового сміттєпереробного заводу. Більшість сміттєвих полігонів заповнені на 90%, при цьому не створено сильної законодавчої бази, при якій можна було би продавати дане сміття на переробні заводи за кордон. Україна стає заручницею даної ситуації, хоча за даними Національного промислового порталу підписано договір в Китайськими інвесторами на будівництво 10 переробних заводів в Україні, який називається Шовковий Шлях, що прогнозовано скоротить кількість сміттєвих полігонів України всього на 30%, не враховуючи їх збільшення із збільшенням утворення сміттєвих відходів. Попри те, хочемо зазначити, що населення України продукує майже 450 мільйонів тонн відходів в рік.[3] Для повної переробки такої кількості сміття

Україні потрібно 3082 заводів, кожен з яких має мати пропускну спроможність в 400 тонн на день. Також, в Україні досить широко розповсюджене спалювання сміття, що зумовлюється культурою поведінки та відсутністю штрафів або ефективного контролю та покарання за дані дії. Таким чином, люди від таких протиправних неконтрольованих дій досить сильно шкодять природі та навколишньому середовищу.

В Україні на законодавчому рівні Стратегія сталого розвитку була прийнята в 2015 році відповідно Указу президента Про стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” і вимагає затвердження плану дій щодо її виконання кожного року. Загалом прописано 4 вектори сталого розвитку в Україні: розвитку, безпеки, відповідальності, гордості.[2] Законодавчо прописано досить багато економічних та економіко-політичних реформ, проте не включено головні поняття сталого розвитку, такі як екосистема та збереження природи.

В 2017 році на національному рівні було прописано Стратегію сталого розвитку України до 2030 року за підтримки ООН. На національному рівні також прийняті цілі сталого розвитку до 2030 року, де зазначено 6 головних стратегічних цілей сталого розвитку, а саме:

- сприяння інклюзивному збалансованому низьковуглецевому економічному зростанню та життєстійкій інфраструктурі;

- подолання бідності та скорочення нерівності, зокрема гендерної;

- забезпечення охорони громадського здоров'я, благополуччя та якісної освіти в безпечних і життєстійких населених пунктах;

- забезпечення переходу до моделей збалансованого споживання і виробництва, збалансованого управління природними ресурсами та зміцнення заходів реагування на зміну клімату;

- збереження наземних і морських екосистем та сприяння збалансованому використанню даних ресурсів;

- забезпечення безпеки та доступу до правосуддя, створення підзвітних та інклюзивних інституцій.[11]

Також, в цих рамках було проведено низку національних і регіональних консультацій та організовано 17 робочих підгруп щодо відкритого процесу впровадження цілей сталого розвитку в

Україні. На даний момент Україна приєднана до світового партнерства сталого розвитку тільки на етапі волонтерської співдружності [1]

На даний момент в Україні проведена ґрунтовна робота з підготовки реалізації цілей сталого розвитку. Проведена велика кількість круглих столів, прописані стратегії на національному рівні та започатковані законодавчі ініціативи. Можна зауважити, що поки є недостатня кількість законів, які змогли б запровадити виконання цілей сталого розвитку в регіонах. Також варто зазначити, що досить низьким є розвиток ідей сталого розвитку в місцевих громадах і більшість стратегій прописується без їх включення. Наступним ключовим фактором є те, що в Україні до обговорення і імплементації цілей сталого розвитку не включено бізнес та громадськість, що призводить до низької зацікавленості в ознайомленні з цим терміном та підходом. Слушною пропозицією буде перейняття досвіду інших країн, зокрема такої як Норвегія та запровадження імплементації цілей сталого розвитку через громаду. Саме такий підхід допоміг Норвегії швидко та якісно зменшити викиди парникових газів в атмосферу, налагодити систему переробки сміття та впровадити національну культуру захисту природи, без проблем як для бізнесу, так і для громадян.

Література

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс] // United Nations. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
2. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
3. Царьов В. Інвестор з Китаю побудує 10 сміттєпереробних заводів в Україні [Електронний ресурс] / Віталій Царьов // Національний промисловий портал. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://uprom.info/news/other/ekologiya/investor-z-kitayu-pobuduye-10-smittyepererobnih-zavodiv-v-ukrayini/>.
4. Classifying countries by income [Електронний ресурс] // The World Bank. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/stories/the-classification-of-countries-by-income.html>.
5. Elgar E. Environmental Economics: Policies for Environmental Management and Sustainable Development / Edward Elgar. // Aldershot, England.
6. Goosen M. The Environment, Sustainable Development and Human Wellbeing: An Overview / M. Goosen, F. Schaffner, A. Abdelhadi., 2009. – (ISBN:

9780415469630).

7. Jenssen P. DESIGN AND PERFORMANCE OF ECOLOGICAL SANITATION SYSTEMS IN NORWAY / Petter D. Jenssen. // EcoSanRes. – 2002.

8. Norland I. The Use of the Ecological Footprint in Local Politics and Administration: Results and Implications from Norway / I. Norland, C. Aall. // Local Environment. – 2015. – С. 159–172.

9. Study.com. What is Sustainable Economic Growth? - Definition & Overview [Електронний ресурс] / Study.com – Режим доступу до ресурсу: <https://study.com/academy/lesson/what-is-sustainable-economic-growth-definition-lesson-quiz.html>

10. Sustainable Development [Електронний ресурс] // International Institute of Sustainable Development – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iisd.org/topic/sustainable-development>.

11. Sustainable development goals [Електронний ресурс] // United Nations – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/sustainable-development-goals.html>.

Voluntary National Review 2016 Norway [Електронний ресурс] // United Nations. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/norway>

УДК 336.7

Жидовська Н. М., к.е.н., доцент,
Хлібун С.І., студентка 3 курсу
Львівський національний аграрний університет

LIQPAY ЯК МІЖНАРОДНА ПЛАТІЖНА СИСТЕМА

Ми живемо в сучасному світі, технології якого покликані створювати нам максимальну зручність в будь-якій сфері діяльності. Ці зміни торкнулися і способи оплати товарів і послуг, які цікавлять нас. Оскільки торгівля повільно, але вільно переміщається в кіберпростір, то з'являється необхідність в електронних засобах оплати.

На сьогоднішній день існує вже достатня кількість різноманітних платіжних систем, за допомогою яких ми користуємося послугами інтернет - магазинів, замовляємо квитки, бронюємо місця в кіно. Всі ці системи мають свої переваги і недоліки, а також різну ступінь популярності серед користувачів інтернету. Найбільш відомими платіжними системами є PayPal, Web Money, AlertPay, Liqpay та інші. Багато людей, що працюють з

платіжними системами PayPal і AlertPay, відзначали їх зручність і надійність. Але при всіх їх перевагах цим системам притаманний один серйозний недолік - вони не працюють з країнами колишнього СНД. На більшості комерційних сайтів пострадянського простору їх немає у списку введення-виведення грошових коштів, на відміну від Liqpay.[1]

LiqPay — українська платіжна система, відкритий веб-застосунок, який дозволяє приймати платежі і переказувати гроші за допомогою мобільного телефону, Інтернету і платіжних карток у всьому світі. Ця система заснована в 2008 році українським «ПриватБанком», вона покликана змагатися з такими гігантами, як Web Money і PayPal.

Система LiqPay дозволяє: створювати мікроплатежі (платежі від 0,01 у.о.); створювати масові платежі; створювати миттєві перекази між рахунками LiqPay; приймати платежі на сайті; виводити кошти на картки системи VISA або будь-яку картку Приватбанку; проводити оплату послуг; здійснювати обмін валют між рахунками LiqPay; створювати платформи API; переводити в готівку чеки Google.

До основних переваг системи можна віднести:

- 1) Відкритість системи (реєстрація тепер не потрібна; досить мати під рукою мобільний телефон і вихід в інтернет);
- 2) Liqpay незалежна від різних операторів мобільного зв'язку, а значить, не потрібні ніякі домовленості про користування послугами платіжної системи.
- 3) Оперативність (переказ коштів з рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд);
- 4) Простота використання (для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно яких-небудь спеціальних знань, всі наступні дії інтуїтивно зрозумілі);
- 5) Користування Liqpay без обмежень на країну, де ви проживаєте, оператора мобільного зв'язку і банку
- 6) Високий рівень безпеки (реалізується спеціальною технологією One-time Password (одноразовий пароль); всі операції захищені одноразовим паролем, що приходять на мобільний по SMS).[2]

Намагаючись зайняти вільну нішу LiqPay багато що запозичила від платіжних систем PayPal і AlertPay. У тому числі і

прив'язку до аккаунту пластикової картки, через яку і вводяться кошти на свій рахунок в LiqPay. Гроші можна також перевести на свій рахунок з іншого рахунку LiqPay. Кошти в цій платіжній системі переводяться швидко і легко. Для їхнього переведення чи здійснення платежу не потрібно знати реквізити одержувача, достатньо тільки мати номер його мобільного телефону, оскільки саме він є ідентифікатором в LiqPay.

Щодо отримання коштів, то одержувач коштів отримує СМС-повідомлення про прихід коштів у LiqPay. Він заходить на сайт LiqPay, використовуючи як логін свій номер свого мобільного телефону. Після введення номера він отримує СМС-повідомлення з динамічно згенерованих паролем (технологія OTP (One-time password)). Ввівши пароль, він зможе зайти в аккаунт і оперувати отриманими коштами, наприклад, перевести в готівку їх. Гроші можна вивести на будь-яку кредитну картку, яку навіть не потрібно прив'язувати до аккаунту LiqPay. Потім гроші спокійно можна отримати в банкоматі. Переказ грошей на карту займає від 3 до 6 днів.

Для роботи з LiqPay потрібна карта VISA або MASTERCARD, емітована будь-яким банком і не має обмежень на здійснення Інтернет-транзакцій. Також LiqPay працює з євро, долларом, російським рублем і українською гривнею. У планах розвитку системи - робота з усіма основними валютами світу. При не відповідності валюти картки і рахунку в LiqPay, система проводить автоматичну конвертацію.

Якщо виникає необхідність обміняти LiqPay на валюту інших платіжних систем, слід враховувати, що тут існують свої особливості, які пов'язані з проектом моніторингу обмінників, у якому наведені всі курси обміну LiqPay, з яких потрібно вибрати найбільш оптимальний. Також корисним буде знати, що, наприклад, обмін LiqPay на Web Money в автоматичному режимі не здійснюється необхідно зв'язуватися з оператором. Взагалі можна вільно здійснити обмін LiqPay на AlertPay, MoneyMail та ін, скориставшись одним з обмінних пунктів у мережі. Це робить платіжну систему практично універсальною.

Основними тарифами платіжної системи LiqPay є:

- поповнення рахунку з карти Visa / MasterCard (по СНД) - 0%;

- внутрішні перекази між рахунками - 0% (ліміт - до 2500 дол. в 1 платіж);

- виведення грошових коштів на пластикову карту Приватбанку - 0,55 дол. + 0,5% (ліміт - до 2500 дол. в 1 платіж і до 50000 дол. в місяць);

- виведення грошових коштів на пластикову карту Visa (по СНД) - 1,95 дол. + 1% (ліміт - до 250 дол. в 1 платіж і до 500 дол. в добу).

Отже, LiqPay якісно пророблена й зручна платіжна система, а простота і економія часу при оплаті послуг роблять її доступною і популярною. Електронні гроші значно полегшують життя, оскільки з їх допомогою можна здійснювати миттєві перекази грошей на будьякий рахунок і легко простежити за своїм фінансовим станом і кількістю заощаджень, які залишилися на рахунку.

Література

1. Платіжна система LiqPay – можливості та принципи роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cashgo.pp.ua/publ/15-1-0-20>

2. Особливості, способи і нюанси обміну Liqpay [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrarticles.pp.ua/biznes-i-finansy/16151-osobennosti-sposoby-i-nyuansy-obmena-liqpay.html>

УДК 657

Жураковська І.В., к.е.н., доцент,
Тарадей К.В., магістр з обліку і оподаткування
Луцький національний технічний університет

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Економіка сталого розвитку – економічна доктрина, яка щороку набуває все більшої актуальності через екологічні, соціальні та економічні проблеми людства. Всі кризові ситуації мають свої причинно-наслідкові зв'язки, що вимагає розгляду їх комплексно і детально, як на мікро-, так і макрорівні. Як неможливо використовувати концепції класичної економіки для розв'язання сучасних глобальних проблем людства, так і

неможливо за допомогою стандартних методів обліку оцінити і узагальнити всі причинно-наслідкові зв'язки, показники для аналізу економіки країни на її відповідність сталому розвитку. Потреби сучасного суспільства не повинні ставити під загрозу існування майбутніх поколінь і їх здатність задовольняти свої потреби. А облік, як єдине джерело економічної інформації, має враховувати потреби економіки сталого розвитку.

Наведено фрагменти показників оцінки на прикладі підприємств лісового господарства, які показують економічну, соціальну та екологічну діяльність підприємства (табл.1).

Ми логічно припускаємо, що сталий розвиток передбачає гармонійний ріст економіки з врахуванням соціальних та екологічних потреб. На прикладі підприємств лісового господарства, правильним було б, якби площа лісозаготівлі була б меншою або рівною площі лісовідтворення. Щоб збільшення обсягів заготівлі призводило до зростання прибутків і оплати праці працівників, зменшення безробіття і т.д. З даних таблиці ми бачимо, що площа відтворення лісів аж ніяк не відповідає площі рубок, а обсяги лісозаготівлі не впливають на ріст заробітної плати.

Таблиця 1

Фрагменти аналізу діяльності підприємств лісового господарства в умовах сталого розвитку

№ з/п	Показник	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Обсяги лісозаготівлі, тис. м.куб.	1015,8	1050,7	1320,5	1530,3	1650
2	Приріст лісозаготівлі, %		3,44%	25,68%	15,89%	7,82%
3	Площа заготівлі, га	Відсутні дані	Відсутні дані	24 478	31 238	31 332
4	Приріст площі заготівлі, %				27,62%	0,30%
5	Площа відтворення лісів, га	4463	5327	5417	6174	5673

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
6	Приріст площі відтворення,%		19,36%	1,69%	13,97%	-8,11%
7	Єдиний соціальний внесок, тис.грн	92555,8	161919,4	144111	178688	203540
8	Приріст єдиного соціального внеску, %		74,94%	-11,00%	23,99%	13,91%

Джерелом інформації для аналізу були форми статистичної та податкової звітності лісгосподарських та лісомисливських господарств Волинської області. Проведені розрахунки мають ряд обмежень, що не дає нам можливості давати однозначні висновки про відповідність вимогам сталої економіки:

- цифри показують динаміку показників і не передбачають визначення оптимальної їх комбінації;
- відсутність кореляції між наведеними показниками не може вказувати про те, що вони не підходять для аналізу;
- це лише фрагмент опрацьованої цілої низки показників, які свідчать, що в обліку відсутні механізми виявлення взаємозв'язків. В обліку актив порівнюється з пасивом, дебет з кредитом. А в цій задачі треба порівняти економічні і соціальні вигоди і нанесену природі шкоду і т.д.

Проте, поступово ці питання намагаються вирішити, на що вказує розробка і впровадження стандартів аудиту, зокрема стандарту для спеціалізованої сфери 3410 «Завдання з надання впевненості щодо звітів з парникових газів». Облік потребує докорінних змін, можливо, повернення до доктрини фізіократів в сучасній інтерпретації, щоб змістити акценти в розумінні ефективної діяльності.

УДК 338.004(477)

Зайченко В.В., к.н.держ.упр., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет

ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Поняття конкурентоспроможності країни в цілому дискусійне. У наукових дослідженнях з проблем конкурентоспроможності ширшого поширення набула конкурентоспроможність економіки країни. З політичної точки зору національна економіка тут лише окрема складова. Іншими компонентами конкурентоспроможності слугують інтернаціоналізація, уряд, фінанси, інфраструктура, менеджмент, наука та технології, соціально-гуманітарні показники [4, с. 120-124].

На думку автора, зазначене є навпаки аргументами на користь того, що технологічну конкурентоспроможність слід розглядати дещо ширше, а ніж лише як обсяги та міру впровадження сучасних передових технологій в економіці. Тут слід також вести мову й про застосування, впровадження і поширення технологій та технологічних рішень в системі державного управління, у фінансовому секторі, у функціонуванні інфраструктурних елементів, науково-освітньому середовищі, системі соціальних послуг, в гуманітарній сфері. В будь-якому разі все зводиться до якісного та ефективного функціонування соціально-економічної системи країни, а, відтак, і до її конкурентних переваг відносно інших країн в боротьбі за економічні ресурси та високий рівень якості життя населення.

Практично в цьому ж руслі розвиваються дослідження О. Кірдіної. Науковець тісно пов'язує успішність державної політики техніко-технологічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності економіки, що особливо важливо і актуально в умовах становлення шостого технологічного укладу. Таким чином, саме технологічна конкурентоспроможність в умовах глобалізації та підвищення рівня міжнародної конкуренції виступає ключовим аспектом здатності національних товаровиробників,

економіки та держави в цілому до конкуренції.

Прикладне значення в рамках аналізованої праці можна відвести визначеним найбільш важливим інструментам державного регулювання, що пропонуються. Це надання пільгових преференцій для всіх витрат суб'єктів господарювання, пов'язаних з НДДКР, відшкодування з бюджетного ресурсу витрат на створення і реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності, що будуть використовуватися при виробництві вітчизняної продукції (наданні послуг), розширення складу потенційних венчурних інвесторів (за рахунок більшої частини суб'єктів сектора інституційного позабанківського інвестування), розвиток потужної та диверсифікованої інфраструктури інноваційно-технологічної діяльності [2,с.183].

Варто зазначити, що Технологічна конкурентоспроможність апіорі категорія складна, мультисистемна і полігалузєва. Відтак, її забезпечення потребує ретельного планування і узгодженості державної політики на різних рівнях управління, у різних функціональних сферах, галузєвих підсистемах тощо. Саме це обумовлює критичну важливість комплексного стратегічного підходу до планування і реалізації державної технологічної політики в руслі формування конкурентоспроможності.

При цьому визначаються три базисних вектори фокусування державного регулювання: перший – структурні зміни в системі національного господарства, другий – інноваційно-технологічна модернізація реального сектору економіки, третій – формування достатнього інвестиційного забезпечення розвитку процесів зміцнення технологічної конкурентоспроможності.

Окрема надважлива роль в зазначених процесах відводиться створенню інтегрованих структур, причому різних рівнів, типів і форм – від крупних інтегрованих виробничо-торговельних систем до кластерів, а також дрібних форм кооперації. Важливо аби відповідна інституційна інфраструктура інтеграції забезпечувала нарощування можливостей і потенціалу відносно фінансово-інвестиційного, інтелектуально-кадрового, техніко-технологічного, матеріально-технічного, інформаційного та іншого забезпечення для модернізації виробництва, створення, залучення і впровадження сучасних та передових технологій.

Має право на існування й інший підхід, пов'язаний з

питаннями не стільки конкурентоспроможності, як економічної безпеки національної економіки. Відомо, що питання конкурентоспроможності та економічної безпеки тісно пов'язані між собою. Їх часто ототожнюють з «різними сторонами одного й того ж». І перше, і друге є системною комплексною характеристикою стану розвитку та ефективності функціонування економіки, коли перша відображає міру здатності перемагати в конкурентній боротьбі з іншими економіками країн світу, а друге – захищеності і спроможності зберігати стан стійкості за будь-якого розвитку ситуації, формування зовнішніх і внутрішніх запобіжників та умов.

Справедливим видається й висновок про те, що ефективна державна політика забезпечення інноваційно-технологічної безпеки є однією з умов здатності економіки протидіяти ризикам і загрозам в частині більш якісної і технологічно оснащеної продукції конкурентів. А це шлях до конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, а, відтак, і національного господарства.

Саме тому слушно розглядати аспекти технологічної конкурентоспроможності й з позиції економічної безпеки чи її науково-технологічної, інноваційної або ж інноваційно-інвестиційної компонент. Саме таку форму подання системних характеристик технологічної конкурентоспроможності економіки використовує О. Ляшенко та ін. у праці «Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації» [3, с.113-114].

Беззаперечно, що науково-технологічна чи інноваційно-інвестиційна компоненти економічної безпеки в суттєвій мірі визначають здатність економіки конкурувати та витримувати конкуренцію на зовнішньому і внутрішньому ринках. Але, важливо розуміти й те, що питання безпеки локалізуються навколо протидії ризикам та загрозам (зниження інноваційної активності, втрати інноваційно-технологічного потенціалу, занепаду інфраструктури інноваційної діяльності, погіршення інтелектуально-кадрового потенціалу, витоку інформації про перспективні розробки і т. ін.), тоді як конкурентоспроможності – мають ширший діапазон і стосуються інноваційно-технологічного розвитку, реалізації інноваційного потенціалу держави, причому не лише в сфері економіки, але й суспільно-політичного життя, соціальної системи,

якості буття і праці людей, іміджу та інвестиційної привабливості країни.

Проблема науково-технологічної безпеки в системі технологічної конкурентоспроможності економіки набула поширення й в дослідженнях М. Денисенка та С. Бреуса. Так, науковці у власних дискурсах доходять висновку, що науково-технологічна безпека – ключовий вектор політики забезпечення економічної безпеки держави за глобальної конкурентоспроможності і визначає здатність як товаровиробників, так і країни в цілому конкурувати на сучасних світових ринках високотехнологічної продукції (товарів, робіт, послуг).

Зв'язки між науково-технологічною безпекою та технологічною конкурентоспроможністю національного господарства простежуються при наступних принципах (підходах) державного регулювання: узгодження і тісний зв'язок інвестицій з інноваціями, високе цільове призначення та ефективність науково-технічних робіт і витрат на їх фінансування, становлення ключових елементів мінімізації ризиків інноваційно-технологічної діяльності, орієнтація на відтворювальний тип виробництва, інтеграція до міжнародного науково-технологічного простору, широкомасштабний розвиток інформаційних технологій, досягнення оптимально-природного рівня імпортозалежності внутрішнього ринку [1, с.227].

Вочевидь, що таке бачення має якнайширшу підтримку в науково-експертних колах. Хоча певної дискусійності у контексті технологічної конкурентоспроможності може набувати аспект імпортозалежності, адже в стратегії досягнення технологічного лідерства багато успішних країн розпочинали власну політику з імпорту передових технологій, наслідування високотехнологічних країн, придбання патентів і свідоцтв та т. ін. Відтак, все ще слабким економікам з нереалізованим інноваційно-технологічним потенціалом важливо орієнтуватися на структурні характеристики в імпорті та досягати успіхів імпортозаміщення передусім в сегменті споживчих товарів (послуг), у тому числі за рахунок нарощування імпорту технологій, устаткування і обладнання з високим рівнем сучасності.

Отже, для забезпечення технологічної конкурентоспроможності як невід'ємної умови нарощування

обсягів і підвищення ефективності функціонування національної економіки, в першу чергу, увага має бути приділена питанням середовища, інституційно-правової та економічної безпеки інноваційної та технологічної діяльності. Тільки в середовищі безпеки і мотивації є підстави до якісного збалансованого розвитку, а також залучення і системного використання сучасних передових технологій. В підсумку такі зрушення приводять до структурних змін з подальшою інноваційно-технологічною модернізацією економіки та її галузей. Високий рівень конкурентоспроможності національного господарства стає чинником посилення загальних конкурентних позицій держави.

Література

1. Денисенко М. П. Науково-технологічна безпека в умовах глобальної конкуренції / Денисенко М. П., Бреус С. В. // Вісник КНУТД, 2011. – № 6. – С. 224-228.
2. Кірдіна О. Г. Обмеження та орієнтири техніко-технологічного розвитку України в умовах глобалізації / Кірдіна О. Г. // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011. – № 4. – Т. 1. – С. 179-184.
3. Ляшенко О. М. Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації / Ляшенко О. М., Плєскач Б. В., Бантуш В. К. // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 161. – С. 113-118.
4. Шнипко О. С. Міжнародна конкурентоспроможність країни: поняття, основні складові, та джерела / Шнипко О. С. // Економіка і прогнозування, 2002. – № 1. – С. 110-116.

УДК 657

Зыкова Т.Б., к.э.н, доцент

Сибирский государственный университет науки и технологий
имени академика М. Ф. Решетнева

СУЩНОСТЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА

Заинтересованность организаций в постоянном повышении экономической эффективности деятельности, сглаживании неблагоприятных последствий внешних факторов, возрастание значимости долгосрочных управленческих решений обуславливают

необходимость постановки и ведения учета, направленного на перспективу. Таким учетом является стратегический управленческий учет, неразрывно связанный с миссией организации и позволяющий формировать информацию, необходимую для разработки и успешной реализации стратегии. Стратегический управленческий учет представляет собой направление управленческого учета, которое собирает, обобщает и представляет различного рода данные о внешней и внутренней среде организации ее руководству для принятия долгосрочных (стратегических) решений.

Стратегический управленческий учет - это комплексная система, направленная на процесс принятия долгосрочных решений, что подразумевает детальное исследование внешней бизнес-среды, в которой организация осуществляет свою деятельность и в процессе которой постоянно уточняется ее стратегическая позиция на рынке, дифференциация ее продукции, а также полная цепочка создаваемых ценностей. Концентрация на внешних условиях, оказывающих огромное влияние на деятельность организации, - это основной элемент, отличающий стратегический управленческий учет от традиционного [4, с. 152]. Ведение данного учета позволяет более эффективно собрать и обработать информацию для принятия стратегических управленческих решений.

Основной целью стратегического управленческого учета является своевременное предоставление руководству организации необходимой информации о ее внутреннем состоянии (о фактических, плановых, прогнозных показателях деятельности), а также информации о внешнем окружении, с целью принятия экономически взвешенных управленческих решений посредством ее оперативного сбора, систематизации и анализа [2, с. 18]. Достижение этой цели конкретизируется в выполнении определенных задач (рис. 1).

Для решения поставленных задач необходимо выполнение следующих действий в рамках системы стратегического управленческого учета:

- мониторинг внешней макросреды и внутренней микросреды;
- постановка системы планирования и бюджетирования;

- определение существенных недостатков, присущих формируемой отчетности организации;
- выбор методических приемов, позволяющих достигнуть цель стратегического управленческого учета.

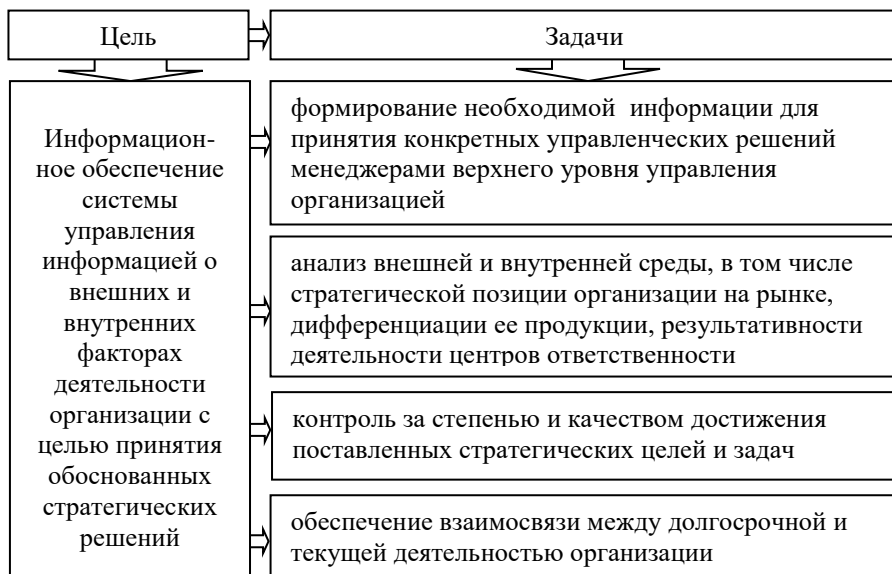

Рис. 1 Цели и задачи стратегического управленческого учета

Приемы и методы, используемые в стратегическом управленческом учете, весьма разнообразны. В стратегическом управленческом учете используются все элементы метода финансового учета, а также экономического анализа (стратегического конкурентного анализа, экономико-математические и статистические методы и др.) [1, с. 30]. Способы, приемы и методы стратегического управленческого учета позволяют обеспечивать менеджеров различного уровня достоверной информацией, которая необходима для принятия обоснованных управленческих решений, направленных на достижение стратегических целей и задач организации. Выбор конкретных методов для практического применения зависит от решаемых управленческих задач.

Ключевыми особенностями стратегического управленческого учета являются: 1) ориентированность на категории стратегического менеджмента: внешняя среда, внутренняя среда, стратегия, конкурентное преимущество; 2) ориентированность на информационные потребности стратегического менеджмента; 3) своевременность и адресность предоставления информации пользователям; 4) большое разнообразие приемов и инструментов для формирования информации, необходимой для принятия стратегических управленческих решений; 5) адаптированность к реальным деловым потребностям организации, вследствие чего играет одну из ключевых ролей в ее деятельности [3].

В заключение отметим, что стратегический управленческий учет направлен на прогнозирование будущих рисков и возможностей организации, на максимально эффективное использование имеющихся ресурсов и, как итог, на финансовую устойчивость организации. Основными чертами стратегического управленческого учета являются стратегическая направленность, ориентация на достижение цели, максимальная информатизация, использование современных учетных технологий для отражения процессов, явлений, факторов внешней среды. Таким образом, данный вид учета является важным направлением в учетной практике организаций.

Литература

1. Воронченко, Т.В. Стратегический управленческий учет в системе менеджмента организации/ Т.В. Воронченко // Аудиторские ведомости. 2014. № 4. С. 25-35.
2. Вострова, А.А. Стратегический управленческий учет как инструмент корпоративного менеджмента / А.А. Вострова // В сборнике: Экономика и управление в современных условиях материалы международной (заочной) научно-практической конференции. Главный редактор Забуга В.Ф. 2015. С. 17-19.
3. Крылов С. И. Стратегический управленческий учет – современное направление бухгалтерского учета [Электронный ресурс] // Финансовый вестник: финансы, налоги, страхование, бухгалтерский учет. – 2011. - № 5 URL: www.consultant.ru (10.05.2016)
4. Пак, К.А. Стратегический управленческий учет в системе контролинга / К.А. Пак // Дорога знаний. 2016. № 1. С. 151-154.

УДК 657 (575.3)

Зокирова Ф. Дж., ассистент кафедры бухгалтерского учета,
Шарипов К.Ш., магистрант 1-го года обучения
Таджикский национальный университет

СТАНДАРТИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН: ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ INTOSAI

На сегодняшний день финансовые кризисы, которые сотрясают мировую экономику, и его тяжелые последствия должны быть уроком для всего мирового сообщества. Крупным экономикам приходится принимать все новые и новые вызовы, включая и Высшим органам финансового контроля (ВОФК). Развитие института внешнего аудита способствует стабилизации экономики путем контроля за законностью, эффективностью, целесообразностью расходования государственных средств. А также в тяжелые времена экономической нестабильности, которую мы с частности можем наблюдать в экономике страны- повышение доверия граждан к государственным институтам, в частности институту государственного контроля является одной из первоочередных задач стоящей перед Руководством страны. Развитию института государственного финансового контроля в Республике Таджикистан способствует эффективному управлению государственными ресурсами.

На международном уровне для решения выше поставленных задач в 1953 году была образована INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions), хотя идея создания еще возникла 1950 годы.

В своей деятельности организация руководствуется Лимской декларацией основных принципов контроля принятой в 1977 году, в Лиме, Перу и Мексиканской декларацией независимости ВОФК принятой в 2007 году в данных декларациях содержатся концептуальные подходы к деятельности организации.

INTOSAI активно сотрудничает со Счетной палатой Республики Таджикистан. Счетная палата –высший контрольный орган Республики Таджикистан, который является членом ASOSAI, ECOSAI, Высших органов финансового контроля государств-

участниц Содружества Независимых Государств (ВОФК стран СНГ). Таджикистан с 2013 года участвует в работе организации: по противодействию с отмыванию денег и борьбе с коррупцией, по государственному аудиту национального долга, аудиту информационных технологий, контролю приватизации имущества, эффективному расходованию бюджетных средств, а также контролю ключевых национальных показателей. Одним из ключевых вопросов взаимодействия на данное время Счетной палаты Республики Таджикистан с INTOSAI это вопрос экологического аудита, данная сфера не развита в нашей стране хотя и потребность в ней очень большая [1.1]. Счетная палата Республики Таджикистан очень тесно взаимодействует с INTOSAI это выражено тем, что организация содействует внедрению стандартов и рекомендаций INTOSAI в Республике. Счетная палата проводит перевод и профессиональное редактирование стандартов на основе реалий национальной экономики. Также контрольный орган осуществляет совместные проверки с представителями других стран (членов INTOSAI). Счетная палата Республики Таджикистан разрабатывает свою методологию на основе стандартов INTOSAI. Основная цель стандартов прежде всего глобализация работы ВОФК, повышение эффективности работы национальных контрольных органов. Но самое главное развитие международного сотрудничества и обмена опытом Высших контрольных органов стран членов INTOSAI. В нынешних экономических реалиях совершенствование стандартизации государственного аудита является первоочередной задачей для системы контроля в Республике. Совершенствование стандартизации способствует социально-экономическому развитию экономики, особенно это актуально в реалиях экономики нашей страны, где мы сталкиваемся с нехваткой бюджетных средств и его нецелым использованием решением данных проблем мы считаем, совершенствование системы государственного контроля. Во многих странах мира система государственного контроля развита недостаточным образом в частности не соответствует мировым требованиям и в следствии чего осуществление эффективного контроля за бюджетными средствами в полной мере становится невозможным. Государствам в полной мере необходимо свести данные риски к минимуму. В условиях глобализации вхождения

национальных экономик в мировую требует соблюдения определенных стандартов, что способствует принятию данных стандартов прежде всего это относится к МСА, INTOSAI. INTOSAI разрабатывает свои стандарты на основе Лимской декларации, деклараций принятых в Токио и Мехико, а также на основе отчетов и докладов принятых на конгрессах организации и на основе отчета ООН о проведенных финансовых ревизий в странах с развивающейся экономикой.

Принятие в полной мере стандартов INTOSAI является одним из важных факторов развития сектора государственного финансового контроля. Изучение и применение международного опыта поможет контрольным органам не совершить значительных ошибок путем применения международного опыта, и развить собственную систему контроля с помощью принятия опыта международных коллег. Основная цель INTOSAI обмен опытом, принятие и использования наилучших результатов деятельности зарубежных ВОФК для развития и становления такого термина как государственный аудит в стране. Таджикистан делает определенные успехи на пути совершенствования системы государственного финансового контроля, однако этого недостаточно мы должны путем внедрения международных стандартов принять лучший опыт зарубежных стран и адаптировать их под реалии нашей национальной экономики. Мы сделали определенные успехи, но нам есть еще куда стремиться и расти.

Литература:

1. Закон Республики Таджикистан «О Счетной палате Республики Таджикистан» от 28 июня 2011 года № 749
2. Финансовое право: учебник / отв. ред. Н. И. Химичева. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2011. С. 144.
3. Лагутин И. Б. Региональный финансовый контроль в зарубежных странах: особенности организации правового регулирования // ИВУЗ. Правоведение. 2009, № 5». С. 70.
4. www.intosai.org

УДК : 338.24(575.3)

Кандыерова Д.О., д.э.н., профессор
Государственный финансово-экономический университет

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН

Продовольственная безопасность предполагает наличие достаточного объема и/или запасов продовольственных товаров, что является результатом внутреннего производства, а также импорта необходимых потребительских товаров из-за рубежа. Необходимо, однако подчеркнуть, что порядка 60-80 процентов необходимых продуктов должно производиться внутри страны. Так, например, в развитых странах внутренняя обеспеченность продовольствием в США и Франции — более 100%, Германии — 93%, Италии — 78% [2]. Таким образом, «порог стабильности» составляет порядка 30%.

Для Республики Таджикистан продовольственная безопасность является одной из основных, центральных проблем в системе экономической безопасности национальной экономики, т.к. по основным параметрам продовольственной безопасности Таджикистан сегодня приближается к пороговым показателям¹, находясь позади всех остальных государств Центральной Азии.

В Республике Таджикистан сельское хозяйство является основной отраслью экономики, которая обеспечивает в среднем 20% ВВП, а также порядка 70% занятости населения и почти треть экспорта страны.

В частности, объем валовой продукции сельского хозяйства во всех категориях хозяйств за январь - сентябрь 2018 г. по сравнению с аналогичным периодом 2017 г. он увеличился на 4,0%. Удельный вес сельскохозяйственного производства в общем объеме ВВП страны за период 2017-2018гг. составил,

---

¹ По мнению экспертов, пороговый показатель экономической доступности продовольствия – инфляция на продукты питания не должна составлять больше 7-10 % в год, так чтобы средняя семья тратила на продовольствие не больше 30% своего общего бюджета. Выход за эти параметры доступности и наличия продовольствия чреват негативными последствиями для любого государства – особенно, если данные пороговые параметры безопасности сохраняются в течение продолжительного времени [3].

соответственно, 20,4 и 21,3%. Вместе с тем, по данным Агентства по статистике, в Таджикистане доля продовольственных товаров в общем объеме экспорта за январь – сентябрь 2017 и 2018 г. составил, соответственно, 2,6 и 2,2%, а в импорте удельный их вес значительно выше и составил, соответственно, 23,1% и 19,1%. [1, 66]. Несмотря на то, что Министерство экономического блока Таджикистана утверждает, что за последние три года объем импорта пищевой продукции из-за рубежа снизился на 31%, прилавки наших торговых точек изобилуют продуктовыми товарами зарубежного производства.

Основными импортированными товарами являются: пшеница и мука - занимающие наибольший удельный вес, сахар, масло растительное, овощи, фрукты, картофель, изделия из муки (макаронны, лапша, рожки, хлеб, пирожное, печенье), молочные продукты, яйца, чай и др.

По данным Агентства по статистике, за 9 месяцев 2018 г. среднедушевое потребление картофеля составило 33,89 кг, овощей и бахчевых 103,18 кг, молока и молочных продуктов – 50,52 кг, мяса и мясных продуктов – 10,15 кг, растительного масла и другие жиров – 12,18 кг, яиц – 63 штук, сахара и кондитерских изделий – 11,41 кг, фруктов – 30,28 кг. Наибольший удельный вес расходов домохозяйств на покупку продуктов питания приходится на хлебные продукты – 29, 0% [1, 89].

По данным Агентства по статистике, за 9 месяцев 2018 г. среднедушевое потребление картофеля составило 33,89 кг, овощей и бахчевых 103,18 кг, молока и молочных продуктов – 50,52 кг, мяса и мясных продуктов – 10,15 кг, растительного масла и другие жиров – 12,18 кг, яиц – 63 штук, сахара и кондитерских изделий – 11,41 кг, фруктов – 30,28 кг. Наибольший удельный вес расходов домохозяйств на покупку продуктов питания приходится на хлебные продукты – 29, 0% [1,89].

Сравнивая нормы потребления продуктов питания граждан Таджикистана с физиологическими нормами ВОЗ России, и соседних стран – Казахстана и Кыргызстана, эксперты пришли к выводу, что Таджикистан лидирует только по хлебу, маслу, овощам и бахчевым культурам. Остальные ценные белковые продукты питания заложены в отечественных нормах намного меньше. Так, по мясу – на 46%, по рыбе – на 56% меньше чем в Российской

Федерации, и на 42% меньше, чем в Казахстане, но почти на уровне с Кыргызстаном. Молока –по сравнению с ВОЗ-ом на весьма низком уровне и в 2,5 меньше, чем в Казахстане, в 1,7 раз меньше, чем в Кыргызстане [4]. Из-за хронического недоедания от 20 до 30% детей в возрасте до пяти лет страдают от задержки роста.

Для обеспечения продовольственной безопасности необходимо, прежде всего, совершенствовать институциональную основу аграрного сектора. Необходимо, чтобы были созданы условия для доступа фермеров к льготным кредитам и субсидиям. Поэтому считаем верным предложение о целесообразности внедрения в Таджикистане опыта исламских банков, когда процент за кредит не берется, а прибыль по договору разделяется между банком и товаропроизводителем. Кроме того, немаловажным фактором является снижение налогового бремени.

Важным моментом является реструктуризация материально-технической базы сельского хозяйства, а именно, инфраструктуры АПК, восстановление машинно-тракторного парка, ирригационных сооружений.

И, наконец, снижение уровня коррупции. Наличие данного фактора является результатом снижения уровня доходов сельхозпроизводителей и повышению цен на конечную продукцию.

Литература

1. Продовольственная безопасность и бедность №3-2018. С. 65 - 78.
2. <https://camonitor.kz/23938>
3. Эл. Ресурс. Режим доступа <http://www.catoday.org/centrasia/>
4. <https://ukrprod.dp.ua/2018/10/01>

УДК 339

Ковачевич М.М., к.э.н.

Университет национального и мирового хозяйства

ИНФЛЯЦИЯ В БОЛГАРИИ И В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ: АНАЛИЗ КОИНТЕГРАЦИИ

Аналогичная динамика в уровне инфляции в Болгарии, в Европейском союзе и в Еврозооне, особенно после начала мирового финансового кризиса в 2008 году когда инфляция в Болгарии

значительно снизилась [1], является основой для более глубокого анализа, например Коинтеграционного анализа [2]. Учитывая перспективы страны вступить в Еврозону, анализ коинтеграции уровня инфляции выполнен и для инфляции в Еврозоне.

Как правило, перед построением и оценкой моделей, необходимо определить являются ли данные уровня инфляции в Болгарии и в Европейском союзе стационарными или они нестационарны. Поэтому временные ряды проверены двумя тестами на единичные корни – расширенный тест Dickey-Fuller и тест Phillips-Perron (Таблица 1).

Таблица 1

Результаты расширенного теста Dickey-Fuller

Страна	Уровень инфляции t-статистика (вероятность)	
	H ₀	H ₁
Болгария	2.32 (0.18)*	3.81(0.02)
Европейский Союз	2.02(0.27)*	3.69(0.02)
Еврозона	1.72 (0.40)*	4.19 (0.01)

* Если при проверки нулевой гипотезы вероятность меньше 0.05, то временные ряды стационарны, а если вероятность выше 0.05, то временные ряды являются интегрированными.

Результаты показывают, что временные ряды уровня инфляции в Болгарии, в ЕС и в Еврозоне являются нестационарными, однако их первые разности уже стационарны, т.е. данные являются интегрированными порядка 1 (I(1)). Данные являются интегрированными того же самого порядка, что означает что анализ коинтеграции может быть осуществлен. Для этого используется программное обеспечение Eviews 10 и тест Йохансена. Брой лагов в модели выбран с помощью информационного критерия Акайке. Результаты анализа коинтеграции показаны в таблице 2.

Результаты анализа коинтеграции уровня инфляции в Болгарии и в Европейском союзе не показывают наличие ни одного коинтеграционного уравнения (вектора), т.е. Трасе-статистика не подтверждает наличие долговременной связи временных рядах инфляции в Болгарии и в Европейском союзе. Результат, вероятно, будет таким же, если проанализировать коинтеграцию между

інфляцией в ЕС и других странах ЕС, по крайней мере этого показывает динамика цен в странах [3].

Таблица 2

Результаты анализа коинтеграции инфляции в Болгарии и в Европейском союзе

Гипотеза о броях коинтеграционных уравнениях	Трасе статистика(Вероятность)	Наличие долговременной связи	Брой коинтеграционных векторов
Нет*	10.71 (0.23)	Нет	0

* Указывает подтверждение нулевой гипотезы, т.е. нет наличие долговременной связи между уровнях инфляцией с риском ошибки 5%.

Однако, результаты совершенно другие когда речь идет о инфляции Еврозоне.

Таблица 3

Результаты анализа коинтеграции инфляции в Болгарии и в Еврозоне

Гипотеза о броях коинтеграционных уравнениях	Трасе статистика(Вероятность)	Наличие долговременной связи	Брой коинтеграционных векторов
1*	23.14 (0.00)	Да	1

* Указывает отказ от нулевой гипотезы, т.е. подтверждается наличие долговременной связи уровнях инфляции с риском ошибки 5%.

Результаты анализа коинтеграции показывают наличие по крайней мере одного коинтеграционного уравнения (вектора), т.е. Трасе-статистика подтверждает наличие долговременной связи временных рядах инфляции в Болгарии и в Еврозоне, что означает и наличие коинтеграции между данными. Учитывая перспективы страны вступить в Еврозону, результаты коинтеграционного анализа могут быть основой для анализа причинности Грейнджера, например.

Література

1. Raykov, E. The Liquidity-Profitability Trade-Off in Bulgaria in Terms of the Changed Financial Management Functions During Crisis // Management: Journal of Contemporary Management Issues 2017. Vol. 22. Number 1, pp. 135-156 [Електронний ресурс]. URL: <https://hrcaak.srce.hr/file/270523> (дата обращения: 20.06.2019). UDC: 005.915:338.124.4(497.2)
2. Веб-сторінка Евростат. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1> (дата обращения: 20.06.2019).
3. Mihaylova-Borisova, G. Risks of Falling of the Eurozone and Some EU Countries in a Deflationary Spiral // Economic and social alternatives, Vol.3, 2016. (in Bulgarian), pp.49-60.

УДК 338.2

Колісник Г. М., д.е.н., професор,
Колісник Б. А., магістрант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В умовах розвитку підприємництва в усіх країнах світу відбувається поява та закріплення на ринку потужних консалтингових компаній, які набувають рис повноцінних комерційних підприємств із власним специфічним асортиментом послуг. На даний час, Україні незначна кількість підприємств користується послугами консалтингових компаній, основними причинами чого є відносно висока вартість цих послуг, необхідність надання конфіденційної інформації сторонній компанії, а також відсутність попереднього досвіду співпраці з консалтинговими компаніями та низький рівень інформування про їх діяльність у засобах масової інформації. Саме тому, поширення практики використання послуг консалтингових компаній в цілому та з питань організації облікової роботи серед вітчизняних підприємств в набуває особливої актуальності та важливості.

Послуги консалтингових компаній охоплюють досить широкий спектр напрямів, зокрема, це: загальне керівництво, управління фінансами, управління виробництвом, маркетинг, управління працею та кадровим потенціалом, корпоративна

стратегія та інше. Специфіка консалтингових послуг впливає на функціонування консалтингового ринку загалом.

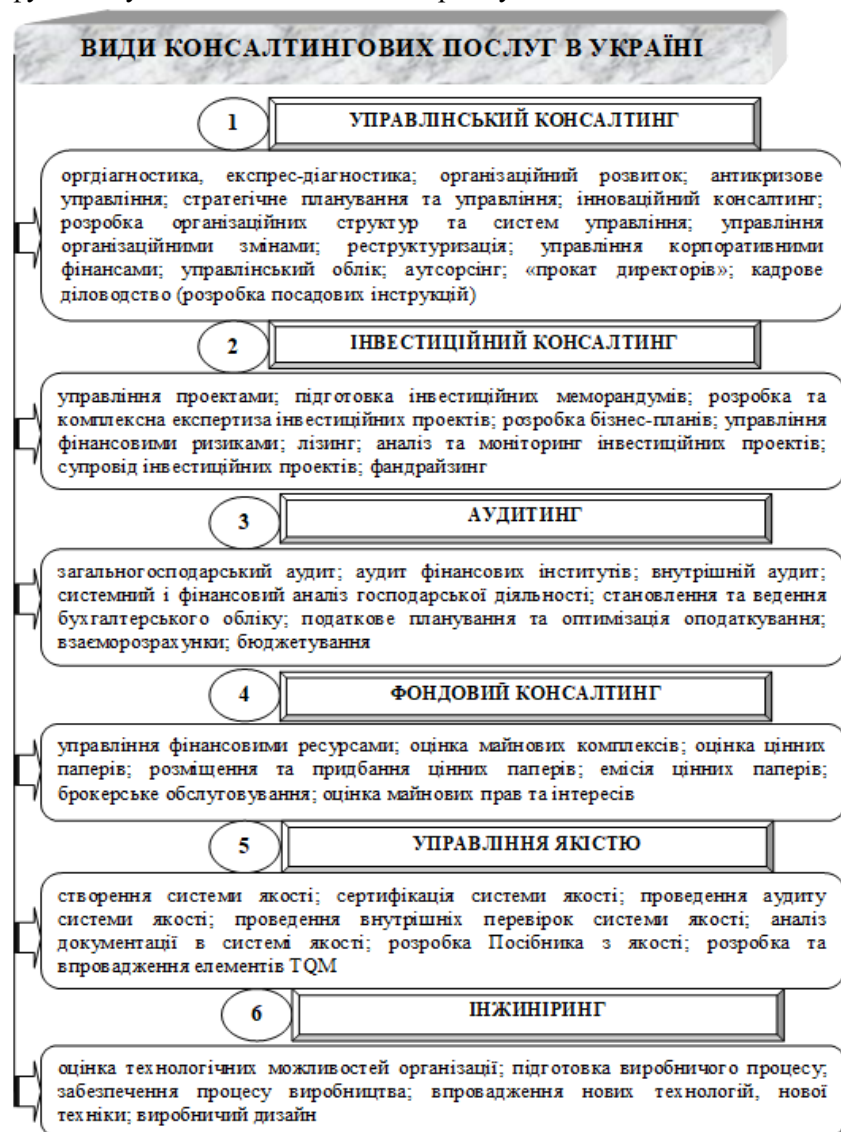

Рис. 1. Види консалтингових послуг в Україні

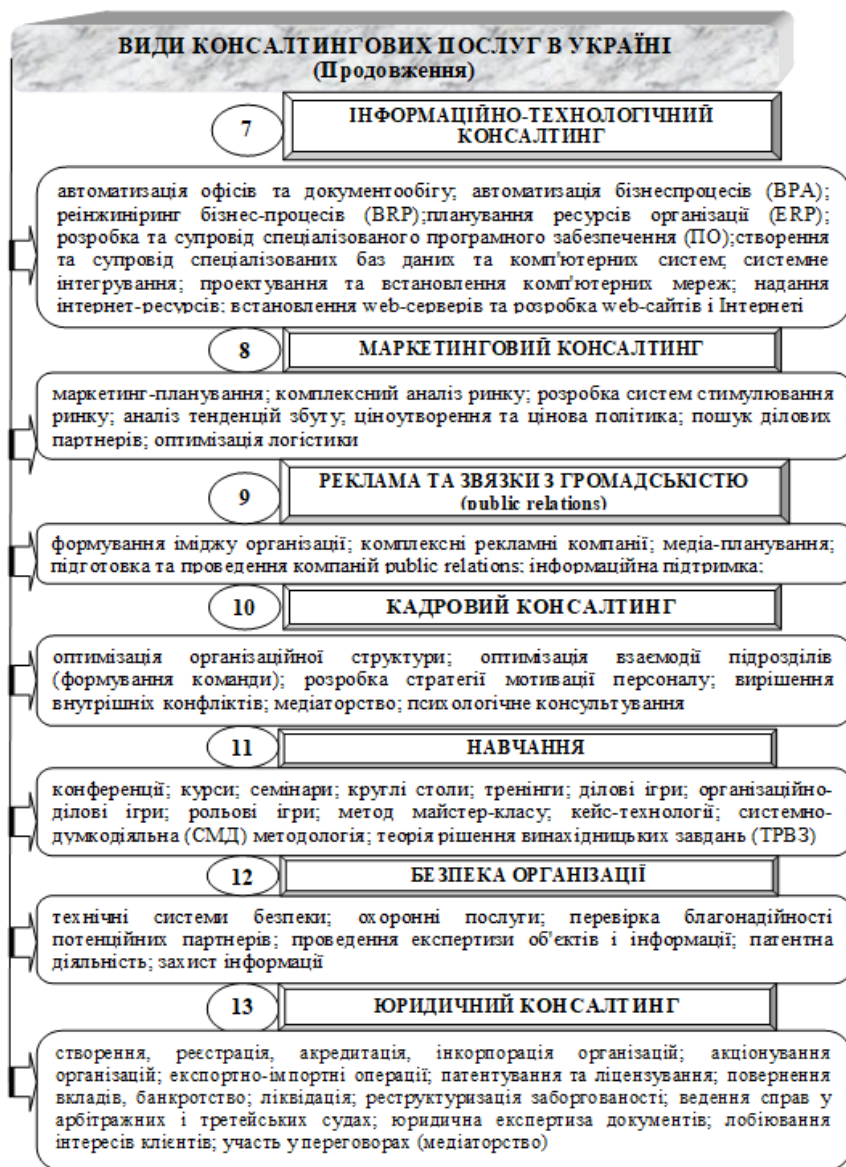

Рис. 1. Види консалтингових послуг в Україні [1, с. 22-23]

Консалтингова фірма, як специфічне підприємство, метою якого є надання допомоги суб'єктам підприємництва, здійснює свою діяльність, виходячи із взаємоузгодження двох аспектів: надання професійних послуг; підтримання комерційного ефекту свого бізнесу.

Сьогодні на ринку України діють як вітчизняні, так і закордонні консалтингові фірми (загалом – понад 350). Існує також невелика кількість самостійних консультантів [3, с. 117].

Тенденції виходу на український ринок світових брендів в області консультування – хороший знак і перспектива для українських підприємств, але реальна загроза для консалтингових підприємств. Нині світові лідери займають від 25% до 40% обсягу ринку, залежно від сегмента. Вони налічують значну кількість співробітників компанії, працюють з великими підприємствами чи іноземними представництвами, які розташовані на території України.

Світовий ринок консультаційних послуг поділений таким чином: 66% ринку припадає на діяльність 40 великих консалтингових компаній чисельністю від 300 до 30000 працівників; 25% ринку обслуговують 180 середніх компаній, які налічують від 100 до 300 професійних консультантів; 9% акумулюють 1500 малих компаній, в яких працює орієнтовно 10 фахівців. Річний дохід крупної консалтингової компанії складає від 68 млн. до 3 млрд. дол. У середній компанії річний дохід до 20 млн. дол. Річний дохід малих компаній становить до 0,5 млн. дол. [2, с.108].

Український консалтинговий ринок значною мірою залежить від капіталу Міжнародних фінансових організацій. За джерелами походження капіталу 6,8% консалтингових компаній створені на основі іноземного капіталу, 6,6% компаній створені на змішаному капіталі і функціонують як спільні підприємства. Відповідно, 86,6% компаній сформовані на українському капіталі. При цьому іноземні та спільні підприємства, які за кількістю складають лише 13,4%, утримують більшу частку ринку (понад 80%), що пояснюється різницею у вартості наданих послуг, а також масштабами діяльності клієнтів консалтингових фірм [2, с.108]. Відповідно до міжнародної класифікації на сьогоднішній день виділяють 84 види

консалтингових послуг. На вітчизняному ринку можна виділити 13 груп консалтингових послуг, розглянемо їх [1, с. 22].

Отже, консалтинг являє собою складний та багатогранний процес, що потребує застосування різнопланового інтелектуального ресурсу. На сьогодні консалтинг набуває все більшої популярності, перетворюючись на повноцінну та професійну сферу діяльності, яка потребує значних затрат, як фінансових, так і розумових. Зараз популярною тенденцією для міжнародних компаній є злиття та поглинання консалтингових компаній задля збільшення та нарощення свого потенціалу та зайняття більшої частки світового ринку.

Література

1. Бетехтін О.В.. Особливості розвитку інвестиційного консалтингу в Україні / О. В. Бетехтін // Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - № 9. - С. 22-23.

2. Бортнікова М. Г. Діагностування консалтингових проектів для машинобудівних підприємств: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Мар'яна Григорівна Бортнікова ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2018. – 258 с.

3. Питуляк Н.С. Особливості розвитку консалтингових послуг в Україні / Н.С. Питуляк, В.Ю. Баховко, Ю.О. Чапран // науковий вісник Мукачівського державного університету - 2015 - №3. - С.115.119.

UDC 339.924

Korolchuk L., PhD in Economics, Associate Professor
Lutsk National Technical University

OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER MARKETS AND EURO INTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE AS A RESULT OF COOPERATION WITH THE EU

Today, the EU is a key subject of international economic relations (IER), a powerful economic and political center of the world, a leader in applying the latest technologies and developing the leading concepts of the functioning of the modern world economy. The geographical

proximity of our country with such a neighbor opens up great opportunities for the Ukrainian economy.

The opportunities provided by Ukraine-EU cooperation for the development of cross-border markets and Euro integration processes:

First, the development of the EU economy on the basis of the concept of sustainable development and the implementation of the principles of the green economy caused by the challenges of the global world, namely the depletion of natural resources under the influence of anthropogenic factors, as a real threat to future generations in terms of the realization of their right to life, is a strategic benchmark for establishing a socio-economic course by all developed countries, as well as a clear example to follow the advanced economies of the world.

Thus, cross-border cooperation with the EU regions opens opportunities for benchmarking the latest experience in building the economic system in line with the actual requirements of the modern global world.

Benchmarking, which we consider in the context of the studied issues, as continuous systematic search and introduction of best practices in implementing the principles of sustainable development, an effective tool for improving the country's position on the world market allows qualitative deepening of cross-border cooperation of regions, intensification of export-import operations in the cross-border markets, improving qualitative parameters of goods and services taking into account their environmental factors.

The borrowing of the leading practices of waste disposal and recycling without harm to the environment, recycling of waste with subsequent use in production, use of renewable energy sources, ecologization of a number of sectors of the economy, dematerialization of production will facilitate the approximation of the sphere of production and trade of the border regions of the cross-border cooperation participants to the EU standards, and hence increasing the competitiveness of Ukrainian products in the cross-border, European and world markets, forming a specialization of Ukraine in the international division of labor.

The development of decoupling-based production, - as a distinction between economic growth and environmental pressures, which occurs when the growth rate of environmental pressure is lower

than its economic driving force, - as the ability of the country's economy to increase economic power, which is not accompanied by an increase in the negative impact on the environment, - as a process of reducing (relative decoupling) the use of non-renewable resources decoupling and its environmental impact decoupling while maintaining the development of the economic system itself, - as changes in the forms and methods of conducting economic activity by economic entities, changes in the mentality and culture of the inhabitants of the planet for its preservation for future generations, without discrimination of economic growth of states and the world economy as a whole, is evidence of a structural adjustment of the Ukrainian economy, an indicator strengthening the processes of convergence of the national economies of neighboring countries and ensuring the euro integration interests of our state, and, moreover, serves as a guarantee of success in national goods both on the cross-border, and on world markets, and hence positioning Ukraine in the world as a manufacturer of competitive, environmental products based on the latest technologies.

Secondly: participation in EU researching and innovation programs and European grants.

In particular, on 15.07.15, an agreement between Ukraine and the EU on Ukraine's participation in the European Union program Horizon 2020 - Framework Program for Research and Innovation (2014-2020) was ratified, which is called (Figure 1) [1]:

- promote the development of international scientific cooperation and support mobility and exchange of scientists between universities, research organizations, as well as private companies of the EU;

- to help researchers acquire new knowledge and experience, and to fully disclose their scientific potential through study or internships abroad in academic or non-academic sector organizations;

- to provide an opportunity to bring their ideas, know-how and technologies to the international market.

- to contribute to the solution of social problems and the development of advanced technologies;

- access to European knowledge, data, infrastructures and leading world scientific communities.

Budget for the «Horizon 2020» program

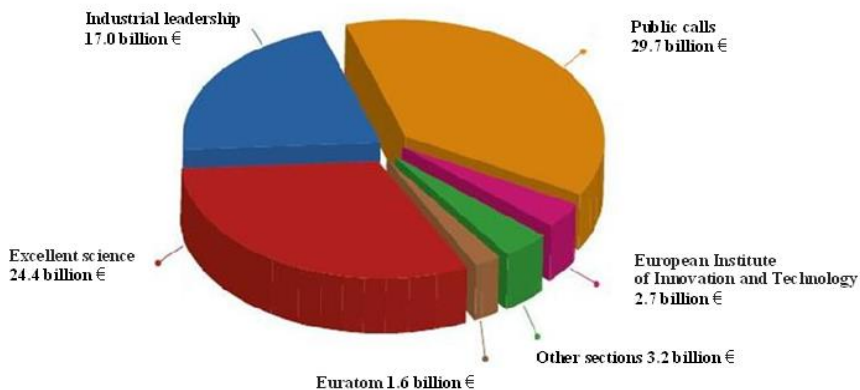

Figure 1. Budget for the “Horizon 2020” program

Participation in such a program opens for Ukraine the prospect of intensive development of science, the development of a powerful innovative potential and the extensive development of cross-border markets in particular.

References

1. EU Budget 2014-2020 Programmes' Performance Overviewhttps [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/draft-budget-2019-programmes-performance-overview-com-2018-600_2018_en.pdf
2. Rethinking the future. Our transition towards a circular economy. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.philips.com/aw/about/sustainability/sustainable-planet/circular-economy.html>.
3. Towards circular economy: analysis of indicators in the context of sustainable development [Electronic resource]. – Mode of access: http://stics.mruni.eu/wp-content/uploads/2016/07/STICS_2016_4_142-150.pdf

УДК 65.01

Кривов'язюк І.В., к.е.н., професор,
Пустовіт Ю.Г., магістрант
Луцький національний технічний університет

ДІАГНОСТИКА АКТИВІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Важливим підґрунтям функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є його активи. Вони являють собою ту сукупність оборотних та необоротних засобів виробництва, які використовуються в процесі здійснення ним операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Забезпеченість підприємства цим видом ресурсів, підхід до їх формування та ефективність використання є предметом діагностики активів в економіці підприємства. Від правильного формування обсягу і структури активів за рахунок оптимальних джерел їх фінансування залежить на скільки швидко буде досягнута інноваційна чи виробнича стратегія розвитку підприємства. Усе це і підкреслює актуальність дослідження діагностики активів у якості інструмента аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Термін «діагностика» походить із давньогрецької мови і має значення розпізнавання. На думку Тараруєва Ю. О. «діагностика – це комплексний аналіз поточного стану і перспектив розвитку підприємства з метою розв'язання проблем і використання переваг, що виникають і створюються в процесі його діяльності». Діагностика потрібна для того, щоб з урахуванням наявних на ринку тенденцій розвитку виявляти та аналізувати стан об'єкта дослідження за певний проміжок часу, щоб мати можливість управляти такими змінами. Для підвищення ефективності управління активами підприємства застосування діагностики допомагає виявити наявні негативні тенденції щодо формування та використання майна та визначити оптимальні шляхи їх подолання для об'єкта дослідження. Також результати діагностики стану активів важливо використовувати з метою посилення конкурентоспроможності об'єкта дослідження на внутрішньому та зовнішньому ринках [1, с. 244].

Разом з тим, складність діагностики активів полягає у їх багатозначності, адже активи – це одночасно: майно, яким володіє підприємство на праві власності, оперативного управління чи господарського відання; об’єкт обліку або частина фінансової звітності підприємства; ресурси підприємства, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності; об’єкт інвестиційної діяльності; економічний потенціал, тобто можливість отримання економічних вигід у майбутньому.

Тобто важливим аспектом при здійсненні діагностики активів виступатиме її цільове спрямування, а саме мета діагностики. Це дозволить уникнути непорозумінь в процесі її здійснення та окреслити межі аналітичного її супроводження.

З іншого ж боку, отримані результати діагностичного обстеження стану активів дозволять виявити, наскільки ефективно суб’єктами господарювання ведеться оперативне управління активами, використовуються майно та ресурси підприємства, його економічний потенціал.

В умовах наявних кризових явищ в економіці, коли значна частина суб’єктів господарювання промисловості є неплатоспроможними, адже як свідчать статистичні дані за січень–березень 2019 р., частка збиткових підприємств України становила 27,2% та зросла порівняно з попередніми періодами [2], важливість діагностики активів зростає, але поряд з нею доцільно здійснювати діагностику фінансового стану та загрози банкрутства [3; 4].

Таким чином, для подальшого розвитку суб’єктів господарювання, одним із найважливіших інструментів повинна виступати діагностика їх стану, в структурі якої важливу роль відіграватиме діагностика активів, що покликана давати відповіді на багато питань, й зокрема, щодо ефективності управління майновим станом підприємства.

Література

1. Кривов’язюк І.В., Пустовіт Ю.Г. Діагностика активів в економіці сучасного підприємства. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 243–251.
2. Фінансові результати діяльності великих та середніх підприємств за січень–березень 2019 року. Експрес-випуск // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.06.2019 р.).
3. Кривов’язюк І.В., Кость Я.О. Теоретичні засади фінансової діагностики підприємства. *Економічні науки. Серія “Економічна теорія та економічна*

історія". Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет. 2007. Випуск 4(15). С. 232–247.

4. Кривов'язюк І.В. Кризові явища в українській економіці та їх зв'язок з циклічністю. *Економіка та держава*. 2010. №12. С. 48–50.

УДК 657.6

Мирзоалиев А.А., к.э.н., доцент,

Рахимов Г.М., к.э.н., доцент

Таджикский государственный университет коммерции

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПУБЛИЧНОГО АУДИТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Публичный аудит развивается как существенный элемент управления, как в государственном, так и в частном секторе. С целью эффективного управления бизнесом необходимо обеспечивать проведение публичного аудита в соответствии с высокими стандартами качества. Также важно отметить, что этот продуктивный процесс повышает цели хозяйствующего субъекта.

Исторический публичный аудит формировался как одна клерикальная процедура, состоящая в основном из независимой проверки. В последующем акцент переключился от обнаружения мошенничества к удовлетворению других потребностей различных пользователей финансовой отчетности. Другими словами, публичный аудит является продуктом современного социально-экономического развития. С быстрым развитием продуктивных технологии, расширения сферы деятельности крупных бизнес - структур, усложнением управленческих звеньев, руководители компаний не могли непосредственно осуществлять надзор за хозяйственную деятельность и принимать оптимальные управленческие решения самостоятельно. В этом аспекте именно публичный аудит выступает как лучшее средство по поддержке управленцев в деле по улучшению жизнедеятельности предприятия. В этих условиях публичный аудит является процессом обеспечения разумной уверенности в достижении целей в следующих направлениях:

–эффективность управления и эффективность операций;

- надежность финансовой отчетности;
- соблюдение действующих законов и правил;
- средство для управления и оценки системы внутреннего контроля.

Таким образом, публичный аудит является инструментом предоставления уникального сервиса для предприятий.

В настоящее время многие убеждены, что публичный аудит выполняет лишь функции по мониторингу деятельности, изучения счетов и отчетов, контролю за достоверностью, законностью и эффективностью доходов и расходов. На современном этапе публичный аудит становится гарантией стабильного развития предприятий посредством:

- внедрения систематического, дисциплинированного подхода по оценке эффективности процессов управления рисками;
- применения технических и научных подходов совершенствования системного управления предприятием;
- осуществления независимых, объективных, адекватно спроектированных и организованных процедур оценки финансового положения, финансовых результатов, изменений в финансовом положении и денежных потоков их и прогнозировании [4].

Следовательно, публичный аудит является своего рода поясом безопасности бизнеса, предотвращающий неэффективное управление, искажения в финансовой отчетности, потери финансовых и материальных ресурсов.

Известно, что для повышения ценности предприятия руководство должно учитывать следующие компоненты адекватного и эффективного управления:

- контроль окружающей среды;
- оценка риска;
- контроль деятельности;
- информирование и обратная связь;
- мониторинг.

Эти взаимосвязанные компоненты внутреннего контроля должны присутствовать и функционировать надлежащим образом, чтобы иметь адекватную и эффективную систему управления. В этой среде, аудит выполняет:

– роль надзора, профилактики и защиты. В этих рамках аудит контролирует структурные подразделения предприятия в целях обеспечения соблюдения государственной политики, законов и правил, предотвращение потери активов и значительных ошибок, т.е., обеспечить целостность;

– роль продвижения. Аудит укрепляет управления предприятием, внедрение передовых технологий, снижения себестоимости и последовательное повышение выгод от бизнеса. Аудит является важным инструментом привлечения инвестиций;

– роль оценки и сертификации. Аудит оценивает и сертифицирует рейтинг предприятия, измеряет результаты деятельности, оценивает экономическую подотчетность бизнеса.

– роль консалтинга. Аудит предоставляет менеджменту достаточную, своевременную и точную информацию для принятия управленческих решений.

Как известно, цель создания любого предприятия - получение экономических выгод. И единственным способом увеличения экономических выгод является повышение уровня производительности и улучшения качества управления. Для повышения уровня производительности предприятие должно максимально использовать имеющиеся ресурсы для производства и эксплуатации [1]. Качество управления улучшается в случае формирования модернизированной системы управления и повышения эффективности своевременно принятых управленческих решений. В этом аспекте, аудит является важным средством усиления оперативного и стратегического управления. Аудит становится важной частью современной корпоративной системы, способствующий:

- эффективности поставок товаров и материалов;
- эффективность производства;
- технологическую эффективность;
- эффективность использования ресурсов;
- эффективность управления затратами;
- эффективность инвестиций [3].

Несмотря на указанные преимущества публичного аудита, в настоящее время наблюдаются следующие проблемы:

–многие хозяйствующие субъекты не заинтересованы в услугах независимых аудиторов, и тем самым усложняют процесс управления;

–отсутствие легализации, систематизации и стандартизации аудита;

–несоответствие количества и профессиональное качество аудиторов установленным требованиям;

–низкий профессионализм независимых аудиторов.

Кроме того, несмотря на то, что аудит повышает ценность бизнеса, существуют следующие трудности его становления и развития:

1. Статус публичного аудита. Существуют неопределенность в отношении результатов аудита. Аудиторские заключения и отчеты, также их рекомендации зачастую игнорируются со стороны руководства хозяйствующих субъектов, не учитываются как официальный документ со стороны фискальных органов и эти проблемы препятствуют развитию аудита как необходимого и столь важного инструмента поддержки менеджмента;

2. Платность аудита. Зачастую предприятия не в состоянии оплачивать высококвалифицированные услуги профессиональных аудиторов, что ограничивает их возможности;

3. Функции аудита. Аудиторы не могут одновременно выполнять несколько функций - подтверждение достоверности данных финансовых отчетов, надежность системы учета и внутреннего контроля или консультирование менеджмента по ключевым вопросам управления;

4. Содержание аудита. Аудит в последнее время плавно переходит от рассмотрения финансовой отчетности к оценке эффективности управления. Теперь аудит концентрирует внимание на возможности оживления предприятия и его развития [2].

Таким образом, аудит будет развиваться в значительной степени с точки зрения масштаба и глубины, и общая тенденция показывает его трансформацию от финансового аудита до аудита управления и аудита эффективности.

В последние годы, в связи с глубоким финансовым кризисом аудит пережил очень тяжелый период, но достиг больших успехов. Публичный аудит, несомненно, будет иметь блестящие

перспективы на будущее. Аудит в перспективе содействует обеспечению высокого качества обслуживания и оправданию ожидания менеджмента предприятий в деле по укреплению финансовой устойчивости, играют важную роль в совершенствовании управления предприятием, разработке стратегий, защите бизнес - среды, налаживании экономического порядка, улучшения управления и повышения экономических выгод.

Подведя итоги данного исследования, констатируем, что исторически сложилось так, что публичный аудит состоял в официальной проверке соблюдения финансовых процедур, а теперь он концентрируется на оценку эффективности управления. В современном бизнесе аудит бизнес - среды имеет решающее значение для успеха бизнеса, поскольку он выполняет роль «глаза и уши управления».

Наконец, это факт, что, в настоящее время аудит приобретает все большее значение в современном бизнесе, помогая менеджменту при оценке контроля и операций. Задача состоит в выявлении проблем и удовлетворений ожиданий руководства аудит становится важным инструментом выживания и успеха.

Литература

1. Мирзоалиев А.А. Нормативно-правовые аспекты регулирования аудиторской деятельности в РТ: анализ тенденций и направления улучшения [Текст]/ А.А. Мирзоалиев// Материалы международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы теории и практики бухгалтерского учета, анализа и аудита». (23-24 мая 2014, г. Душанбе) - Душанбе: ОИПБА РТ, - С. 37-46.
2. Мирзоалиев А.А., Рахимов Г.М. Применение институционального подхода в исследовании состояния аудита в Таджикистане // Материалы Международной научно-практической конференции «Бухгалтерский учет: достижения и научные перспективы XXI века» (28-29 ноября 2017, г. Москва). - М.: Канцлер, 2017. - С. 228-234.
3. Низомов С.Ф., Мирзоалиев А.А. Внедрение международных стандартов аудита в Республике Таджикистан: проблемы и перспективы // Материалы международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы теории и практики бухгалтерского учета, анализа и аудита» (29-31 мая 2014, г. Душанбе). - Душанбе: ОИПБИ РТ, 2014. - С. 209-212.
4. Низомов С.Ф., Мирзоалиев А.А. Развитие институтов регулирования аудита в Республике Таджикистан // Материалы V-ой международной научно-практической конференции «Актуальные вопросы экономической теории: развитие и применение в практике российских преобразований» (27-28 мая 2016, г. Уфа). - Уфа: СМПКО, 2016. - С. 292-298.

UDK 339

Mihaylova-Borisova, G., Ph.D., Associate Professor
University of National and World Economy

MONETARY REGIMES IN ESTONIA AND BULGARIA ON THE ROAD TO THE EUROZONE

Historically, there are different types of monetary regimes. However, there is no established rule of which monetary regime is the best for the developing countries, developed and industrialized countries. The choice of monetary regime depends on the economic development of a given country, the specific time and the influence of external factors on the development of the country, as well as depends on its size, its cultural and social-demographic characteristics and other factors and features. The detailed knowledge of monetary regimes, their main features, advantages and disadvantages are essential before determining whether a monetary regime is appropriate and would have a positive impact on the country's development. The knowledge of monetary regimes is also important in view of EU countries membership in the Eurozone and the possibility of fulfilling the convergence criteria.

The study focuses on the monetary regimes in Estonia and Bulgaria on their road to the Eurozone. In the 90s in the last century Estonia and Bulgaria had introduced the currency boards as effective monetary regimes, appropriate for small open economies, having hyperinflation.

The following hypothesis can be tested: Bulgaria has been applying the appropriate monetary regime for Eurozone membership, taking into account the successful entry of Estonia in the Eurozone by keeping its monetary regime – the currency board up to the euro adoption in 2011.

It is important for a country on its road to the euro adoption to know which the appropriate monetary and exchange rate regime is. There is a view in the economic literature that the free floating exchange rate regime and the fixing of the national currency to a currency other than the euro is incompatible with the required membership of the particular country in the ERM II for at least two years [1].

Estonia introduced the currency board in 1992 due to the inflation pressure, coming from the liberalization of prices on its transformation

to the market economy, problems with shortage of money in cash and recovery of the equilibrium in supply and demand [2]. The Estonian currency board has proved to be efficient and successful as the country succeeded to reduce inflation, to achieve sustainable economic growth, joining the EU and entering the Eurozone in 2011.

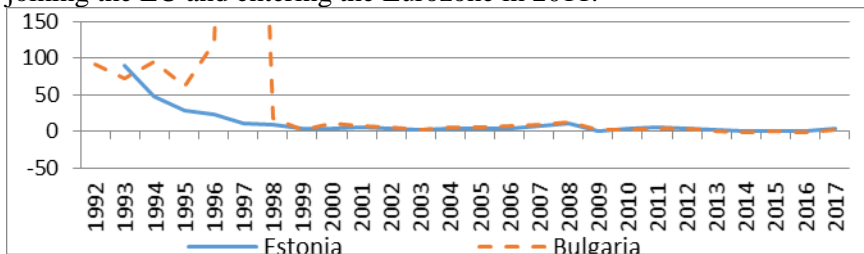

Figure 1. Inflation rate in Bulgaria and Estonia

Source: World Bank Database

Bulgaria also introduced the currency board in 1997 after the deep financial crisis and hyperinflation. With the currency board introduction Bulgaria also succeeded to decrease inflation in its first year after the monetary regime introduction due to the strict rules and mechanisms of the currency board related to the 100% coverage of monetary base with international reserves. The monetary regime contributed for the economic growth in Estonia and Bulgaria, which became positive after 1999, following several years of economic expansion. In 2008 with the global financial crisis the countries reported real GDP drop, but they recovered very fast and entered again on the positive economic growth trajectory. The global financial crisis in 2008 also led to increase in government expenditure and government debt in almost all EU countries [3], including in Bulgaria and Estonia. However, the courtiers, keeping its monetary regimes and applying the reasonable fiscal policy, succeeded to keep its fiscal indicators in line with the convergence criteria limits. At the same time the companies started to use own capital for short-term investment [4].

Estonia and Bulgaria kept stable its currency board and accumulated significant international reserves, being above the 100% coverage of the monetary base. This was due to the fact that the both countries arranged the currency board in such way in order to ensure the coverage of the government deposit at the central bank with international reserves. After the euro adoption, Estonia decreased its

international reserves due to the fact that the currency board was not in operation and there are no strict monetary rules as before.

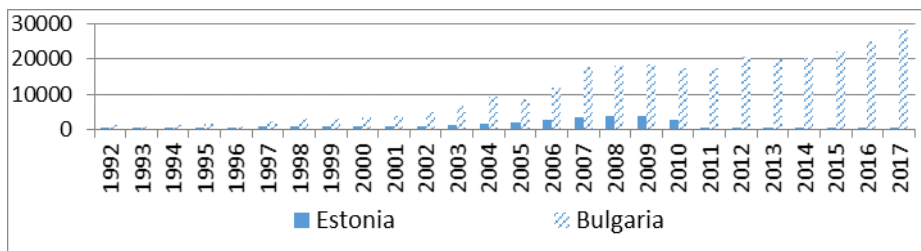

Figure 2. International reserves in USD mn

Source: World Bank

The currency boards in Estonia and Bulgaria showed that they had sufficient international reserves. The international reserves in months of imports increased significantly in Bulgaria after the currency board introduction, reaching to over 8 months imports coverage with international reserves in 2016-2017. The improvement in indicator showed that the monetary regime is stable as it was in Estonia.

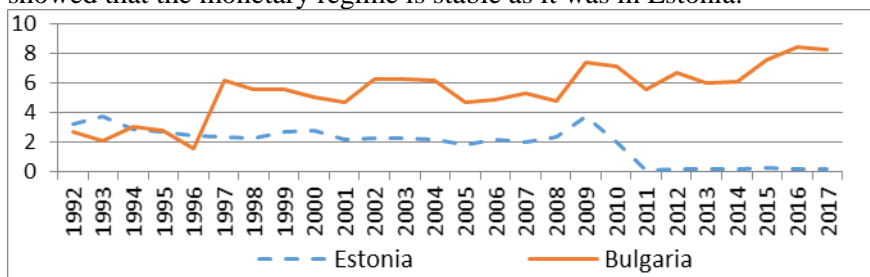

Figure 4. International reserves in months of imports

Source: World Bank

The analyses showed that the both countries applied the same monetary regime, in particular the currency board and showed the same development in the economic indicators such as inflation, economic growth, government debt. The successful adoption of euro in Estonia after more than 20 years of operation of the currency board showed that this regime is an appropriate for Bulgaria too in its road to the Eurozone. So, Bulgaria had to continue with structural reforms and reasonable

fiscal policy, keeping its currency board as it is a successful and appropriate monetary regime for a small open economy.

Literature

- 1.Maslarov, Sv. (2010), International Finance, New Bulgarian University, Sofia (in Bulgarian language).
- 2.Fabris, N., Rodic, G. (2013) The efficiency of the currency board arrangement, Journal of Central Banking Theory and Practice, Vol 1, pp 157-176
- 3.Kovachevich, M. (2016) Cointegration Analysis and Granger Causality Relationship between Exchange Rate Regime and Government Debt in Greece, Ireland, Italy, Portugal and Spain, Economic and Social Alternatives, Issue 3, pp. 61-70
- 4.Raykov, Evg. (2017) Analysis of the Weighted Average Cost of Working Capital of Selected Companies on the Bulgarian Stock Exchange During the Financial and Economic Crisis, Economic Alternatives, Issue 4, pp. 555-572

УДК 339.138

Морохова В. О., к.е.н., професор,
Бойко О. В., к.е.н., доцент,
Лорві І. Ф., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

МАРКЕТИНГОВЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Зростаюча роль маркетингу в управлінні діяльністю підприємств пов'язана із розвитком маркетингового аналітичного інструментарію. Маркетингове управління підприємством передбачає, насамперед, орієнтацію на потреби ринку, стратегічний підхід і націленість на довгостроковий комерційний успіх.

На думку О. Черненко [1, с. 371], маркетингове управління забезпечує використання переважно зовнішніх інформаційних потоків, пов'язаних з ситуаційним аналізом зовнішнього середовища, і коригування інших управлінських функцій підприємства за допомогою внутрішніх інформаційних потоків, генерованих відповідно до підсумків зіставлення маркетингових планів та маркетингових результатів.

Необхідно відзначити, що маркетингова інформація використовується не тільки в подальшому управлінні маркетингом, але й в управлінні виробництвом, фінансами, персоналом,

логістикою, інноваціями та забезпеченні внутрішнього управління.

До маркетингової інформації висувається ряд принципів вимог [2, с. 29]: актуальність, достовірність, релевантність (забезпечується отриманням інформації у відповідності до поставлених задач), повнота відображення (забезпечується складанням плану дослідження), цілеспрямованість (відповідність інформації генеральній меті дослідження), інформаційна єдність (підлегливість методології обробки даних вимогам теорії інформатики і статистичної теорії спостереження).

З метою класифікації інформації для цілей маркетингового аналізу автори видання [3, с. 32–34] виділяють наступні ознаки: за місцем виникнення, за стадією обробки, за способом відображення, за джерелами отримання, за можливістю оцінювання. За місцем виникнення інформація поділяється на внутрішню, яка формується безпосередньо всередині підприємства, та зовнішню, яка надходить із зовнішніх джерел. За стадією обробки інформація для маркетингового аналізу може бути поділена на проміжну, яка в подальшому використовується в аналізі для виявлення причинно-наслідкових зв'язків, та результативну – остаточну, яка повною мірою характеризує явище, що аналізується та використовується для прийняття рішення. За способом відображення інформація може виступати як в текстовому вигляді і представляти сукупність алфавітних, цифрових та спеціальних символів на фізичних носіях, так і графічному – графіки, діаграми, схеми, малюнки, матриці. За критерієм «можливість оцінювання» інформація може бути поділена на кількісну, яка представлена в цифровій формі, та якісну, що виступає в формі окремих фактів, повідомлень та не є формалізованою.

Як зауважує А. Федорченко [4, с. 113], зазвичай у спеціальній літературі практика виконання функції маркетингу пов'язується зі створенням на підприємстві маркетингової інформаційної системи, у межах якої збирається, аналізується і накопичується різнопланова маркетингова інформація. Передбачається також, що ця система обов'язково повинна бути інтегрованою до загальної інформаційної системи підприємства. Проте на практиці це завдання ускладнюється відсутністю стандартизованих форм звітності у сферах маркетингу та збуту. Вирішити проблему автор пропонує

шляхом створення збалансованої системи показників у маркетингу та збуті, в межах якої повинні поєднуватися інформаційні потоки різних структурних підрозділів підприємства.

Таким чином, значення маркетингової інформації в управлінні підприємством полягає в створенні конкурентних переваг та зміцненні ринкових позицій. Це досягається завдяки її використанню при підготовці, ухваленні, організації та контролю за результатами виконання управлінських рішень всіх рівнів, при організації взаємозв'язку між підрозділами підприємства та при реалізації маркетингових впливів на ринкове середовище.

Література

1. Черненко О. В. Маркетингова інформація в управлінні підприємством. *Економічний вісник НТУУ КПІ*. 2017. С. 369–374.
2. Морохова В. О., Бойко О. В., Герасимяк Н. В. Маркетинговий аналіз : навч. посіб. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. 340 с.
3. Маркетинговий аналіз : навч. посіб. / Штефаніч Д. та ін. ; за ред. д.е.н., проф. Д. А. Штефаніча. Тернопіль : Економічна думка, 2011. 267 с.
4. Федорченко А. Аналітична функція маркетингу в системі управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2013. Випуск 12. Частина 4. С. 112–116.

УДК 657

Московчук А.Т., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет,
Ліщук В.І., к.е.н., доцент
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ

Для забезпечення неперервної роботи та досягнення запланованого обсягу товарообороту торгівельне підприємство повинно мати в наявності товарні запаси у необхідному обсязі та асортименті. Важливість товарних запасів у господарській системі торгівлі пояснюється їх впливом на кінцеві результати діяльності господарюючого суб'єкта, формуванням безпечних умов його функціонування в мінливому конкурентному середовищі.

Згідно з П(С)БО 9 запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством; існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [1].

Узагальнення досліджень, проведених вітчизняними науковцями, дозволило виокремити такі основні причини формування товарних запасів:

- необхідність забезпечення безперервності реалізації товарів в умовах значного попиту;
- необхідність забезпечення споживачам можливості регулярного придбання товару навіть у випадку неритмічного виробництва;
- доцільність закупівлі торговельними підприємствами товару у постачальників у великих обсягах для зниження оптової ціни закупівлі;
- зміна умов транспортування товарів, унаслідок чого можуть виникнути перебої в постачанні;
- сезонність виробництва і споживання окремих видів товарів;
- віддаленість виробників і споживачів товару та збільшення періоду їх постачання;
- випадкові коливання ринкового попиту і, як наслідок, створення незадоволеного попиту;
- неочікуване виникнення інфляційних процесів,
- непрогнозований характер попиту на товари.

Використання товарних запасів носить непослідовний та важко прогнозований характер, оскільки пов'язане з такою динамічною категорією як попит населення, який чітко реагує на будь-які соціально-економічні, кліматичні, психологічні та інші зрушення.

Практика господарювання підприємств торгівлі свідчить про необхідність управління товарними запасами для забезпечення підвищення ефективності їх діяльності.

В процесі управління товарними запасами важлива роль відводиться економічному аналізу, як проміжній ланці між отриманням інформації і прийняттям рішення, що безпосередньо впливає на якість управлінських рішень. Проведення ретроспективного аналізу дає можливість досліджувати динаміку показників товарних запасів, визначати і порівнювати їх структуру та показники ефективності використання товарних запасів, проводити факторний аналіз тощо. Перспективний аналіз дозволяє визначати оптимальну величину товарних запасів, тобто нормувати їх обсяг.

Як відомо, для нормування товарних запасів торговельних підприємств можна використовувати різні методи: техніко-економічних розрахунків, економіко-математичні, експертні, економіко-статистичні [2, 83].

Нормування методом техніко-економічних розрахунків полягає у визначенні норм за елементами запасу, які виділяються, виходячи з цільового використання товарних ресурсів. Розрахунок нормативу здійснюється в розрізі товарних груп з виділенням наступних складових: робочого запасу (представницький асортиментний набір); запасу на одnodенну реалізацію, запасу на час приймання та підготовки товарів до реалізації, запасу поповнення та страхового запасу.

В основі економіко-математичних методів нормування лежить використання апарату математичної статистики. Незважаючи на значну трудомісткість та складність розрахунків, економіко-математичні методи все ширше використовуються в практичній діяльності управління запасами, особливо на великих торговельних підприємствах та в оптовій ланці.

Метод експертних оцінок передбачає експертне (суб'єктивне) коригування розрахункових даних, отриманих у результаті використання інших методів, з урахуванням очікуваних (прогнозованих) змін окремих факторів або закономірностей (тенденцій), що склалися.

Економіко-статистичні методи нормування товарних запасів базуються на вивченні рівня товарних запасів, що склався за минулі

періоди, з урахуванням впливу окремих факторів на швидкість обігу товарів. До них відносяться : нормування товарних запасів з урахуванням їх середньорічних змін; нормування товарних запасів з використанням коефіцієнтів еластичності; нормування товарних запасів з урахуванням пропорційності коливань рівня запасів і коливань обсягу реалізації (метод пропорційного відхилення); нормування запасів на основі відносних коефіцієнтів співвідношення товарних запасів та товарообороту (індексний метод).

В практичній діяльності торговельних підприємств для розрахунку нормативу товарних запасів доцільно використовувати метод нормування товарних запасів з урахуванням їх середньорічних змін. Застосування цього методу передбачає побудову динамічного ряду товарних запасів та проведення його згладжування з використанням ковзних середніх простих.

Отже, наявність товарних запасів забезпечує гнучке функціонування товарного постачання, нівелює або усуває негативний вплив зовнішнього і внутрішнього середовища на діяльність підприємств торгівлі.

Ефективність управлінських рішень обумовлюється інформацією, отриманою в процесі аналітичних досліджень, яка дозволить вивчити стан запасів та їх відповідність потребам торговельного підприємства, обґрунтувати обсяги, періодичність та строки поставок, виявити запаси з низьким рівнем обіговості та втрати в процесі транспортування і складування, розрахувати ліквідність запасів та їх забезпеченість власними оборотними засобами, організувати контроль за надходженням та використанням запасів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/law/show/z0047-01> (дата звернення 10.06.2019).

2. Чорна М.В, Кушнір Т.Б., Михайлова О.В. Економіка торгівлі: навчально-методичний посібник. Х. : ХДУХТ, 2015. С. 221.

УДК 631.115:65.012

Нужна О.А., к.е.н., доцент,
Тлучкевич Н.В., к.е.н., доцент

АВС-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

АВС-аналіз – метод, який дозволяє класифікувати бізнес-ресурси суб'єкта господарювання залежно від їхньої значущості.

В основі класифікації лежить принцип Парето. Відносно АВС-аналізу правило Парето твердить, що надійний контроль 20% позицій дозволяє на 80% контролювати систему.

У бізнесі принцип АВС-аналізу та принцип Парето використовуються найчастіше у логістиці для управління товарними запасами: стосовно запасів сировини, комплектуючих, постачальників, клієнтів тощо.

Застосуємо методику АВС-аналізу для управління виробничими запасами лісогосподарських підприємств, використавши статистичні дані ДП «Ковельське лісове господарство».

Сутність методики, що розглядається, полягає в одночасному проведенні АВС-аналізу виробничих запасів за кожним видом витрат.

Найбільш загальноприйнятою є наступна класифікація витрат, що складають первісну вартість виробничих запасів, які купуються за плату:

- 1) купівельна вартість (ціна за контрактом);
- 2) транспортно-заготівельні витрати;
- 3) інші витрати, пов'язані із придбанням запасів.

У такому випадку АВС-аналіз виробничих запасів проводиться трічі за зазначеними видами витрат. На основі цього для кожного виду виробничих запасів визначається категорія відповідно до кожного виду витрат.

Аналіз ми проводили у 4 етапи:

1. Ранжирування запасів за обраним показником.
2. Розрахунок кумулятивної суми за обраним показником.

3. Розрахунок відсотка даної кумулятивної суми у загальній сумі.

4. Надання кожному виду запасів відповідної категорії.

Після цього кожній номенклатурній позиції виробничих запасів ставили у відповідність узагальнену категорію, яка складається з трьох послідовних (відповідно до наведеного переліку витрат) категорій за даними проведеного тричі АВС-аналізу (таблиця 1).

За даними таблиці 1, сировина і матеріали є найбільш важливою складовою виробничих запасів ДП «Ковельське лісове господарство» – за купівельною вартістю виробничих запасів і транспортно-заготівельними витратами вона відноситься до групи А, а за іншими витратами – до групи В. Тому загалом ми віднесли цю складову виробничих запасів до узагальної категорії А.

Таблиця 1

Визначення категорії складових виробничих запасів
ДП «Ковельське лісове господарство» за даними АВС-аналізу

№	Вид виробничих запасів	Категорія виробничих запасів на основі аналізу за видами витрат			Узагальнена категорія виробничих запасів
		Купівельна вартість виробничих запасів	Транспортно-заготівельні витрати	Інші витрати	
1	Сировина і матеріали	А	А	В	ААВ / А
2	Паливо	А	В	С	АВС / В
3	Запасні частини	В	С	С	ВСС / С
4	МШП	С	С	С	ССС / С

Паливо за купівельною вартістю виробничих запасів відноситься до групи А, за транспортно-заготівельними витратами до групи В, а за іншими витратами – до групи С. Тому загалом ми віднесли цю складову виробничих запасів до узагальної категорії В.

Запасні частини за купівельною вартістю виробничих запасів відноситься до групи В, а за транспортно-заготівельними витратами та іншими витратами – до групи С. Тому загалом ми віднесли цю складову виробничих запасів до узагальної категорії С.

МШП за всіма критеріями (купівельна вартість виробничих запасів, транспортно-заготівельні витрати, інші витрати) відноситься до групи С. Тому загалом ми віднесли цю складову виробничих запасів до узагальненої категорії С.

Отже, на за результатами проведеного аналізу основі АВС-методу для коригування оптимального обсягу виробничих запасу на ДП «Ковельське лісове господарство» потрібно застосовувати:

- систематичний контроль запасів А-групи (сировина і матеріали);
- періодичний контроль запасів В-групи (паливо);
- вибірковий контроль запасів С-групи (запасні частини і МШП).

Таким чином, АВС-аналіз дав можливість розподілити виробничі запаси ДП «Ковельське лісове господарство» за групами і визначити для кожної групи необхідний вид контролю.

УДК 657

Откаленко О.М., к.е.н.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Динамічні зміни у суспільному житті впливають на погляди науковців у сфері окремих явищ, тим самим вимальовуючи проблеми як економічного розуміння, так і їх правового регулювання. Здебільшого це стосується понятійного апарату, через який питання та явища не можуть бути однаково трактовані в різних сферах економіки. Не є винятком і трактування поняття «зобов'язання».

Внаслідок взаємозв'язків між суб'єктами господарювання виникають зобов'язання, і бюджетні установи не є виключенням. Як об'єкт обліку, зобов'язання – один з основних чинників, що впливає на ліквідність, кредитоспроможність і стійкість підприємства. Раціональна організація обліку зобов'язань сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, прискоренню оборотності оборотних коштів а, отже, поліпшенню фінансового

стану підприємства, а правильно розроблена стратегія управління зобов'язаннями сприяє формуванню репутації надійної і відповідальної фірми [1].

У українській практиці переважає трактування поняття «зобов'язання» з юридичної точки зору. Як юридична категорія зобов'язання – це господарські відносини, що регулюються правом. В силу існування цих відносин одна сторона уповноважена вимагати від іншої здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг, а інша сторона зобов'язана виконувати вимоги щодо предмету зобов'язання і має при цьому право вимагати відповідну винагороду – сплату коштів, зустрічні послуги [2]. Звідси випливає, що права та обов'язки сторін формують сутність зобов'язання.

З економічної точки зору зобов'язання розглядається як кредиторська заборгованість, що значно звужує це поняття.

У цивільному та господарському праві зобов'язання виникає з договору, незалежно від того, чи відбулися вже певні дії щодо його виконання. В обліку в момент підписання договору зобов'язання не відображається. Тобто, в обліку відображаються тільки ті зобов'язання, які виникають з виконання договорів, але зовсім не з самих договорів.

Отже, не всі зобов'язання, які виникають у цивільному та господарському праві відображаються в обліку. Виділення із усього комплексу зобов'язань підприємства їх обмеженої частини, яка відображається у бухгалтерській звітності, передбачає кваліфікацію ряду зобов'язань суб'єктів господарювання для цілей бухгалтерського обліку як умовних.

Організація та ведення обліку і контролю зобов'язань бюджетних установ і правильне відображення їх у фінансовій звітності залежить від того, наскільки правильно здійснено класифікацію зобов'язань та вибрано класифікаційні ознаки.

Бюджетний кодекс України дає наступне визначення: «бюджетне зобов'язання - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому» [3]. Аналогічне визначення наведено і у Порядку

309: «зобов'язання - будь-яке розміщення замовлення, укладення договору чи виконання інших аналогічних операцій, здійснене розпорядником або одержувачем бюджетних коштів без відповідних бюджетних асигнувань або з порушенням норм, установлених Бюджетним кодексом України, законом України про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет» [4].

З метою бухгалтерського обліку у НП(С)БОДС 128 зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- непередбачені зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів.

Законодавцем передбачено ряд вимог до визнання зобов'язань бюджетних установ.

За НП(С)БОДС 128 «Зобов'язання» визнається за умови, якщо:

- умова зобов'язання може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигод або потенціалу корисності у майбутньому внаслідок погашення зобов'язання [5].

Зобов'язання відображаються у балансі за сумою погашення з урахуванням особливостей, визначених бюджетним законодавством.

Порядок 309 зауважує, що розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі виключно в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання за спеціальном фондом бюджетом виключно у межах фактичних надходжень спеціального фонду бюджету [4].

Зобов'язання, взяті учасником бюджетного процесу без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним кодексом України та Законом України «Про державний бюджет України» (рішенням про місцевий бюджет), не вважаються бюджетними зобов'язаннями і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких

зобов'язань є бюджетним правопорушенням. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

Остаточо не досліджена та потребує подальшого вивчення оцінка зобов'язань та її відображення в бюджетному бухгалтерському обліку. Вирішення зазначених проблем дозволить створити основу якісної обліково-аналітичної інформації для ефективного управління бюджетною установою та запобігти виникненню порушень у сфері бюджетного законодавства.

Література

1. Михайлишин Н. П. Сутність зобов'язань та їх класифікація: економічний та правовий аспекти. *Економіка: реалії часу*. 2012. №2 (3). С. 130–135.
2. Дікарева Н. В. Облік зобов'язань бюджетних установ органами Державної казначейської служби України як метод удосконалення ефективного використання бюджетних коштів. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2013. №16 (205). С. 108–111.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI.
4. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України : Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 128 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 №1629.

UDC 657

Petrova Diana, Ph.D., Assoc. Prof.,
University of National and World Economy

SPECIFIC CHARACTERISTICS AND INFORMATION PROVISION OF ANALYSIS OF AN ENTITY'S FOREIGN TRADE ACTIVITIES IN THE CONTEMPORARY CONDITIONS OF GLOBALIZATION

In the contemporary hyper competitive, highly risky and dynamically changing global business environment, a key prerequisite for the efficient management of foreign trade activities is their detailed analysis in various aspects and sections of importance for the entity. A successful detailed foreign trade activity analysis needs to be based on

the achievements of contemporary theory and practice and contemporary research methods. It is also especially important that such analysis is objective, in-depth and based on reliable information that truly reflects the foreign trade activities. Such analysis has its own specificity deriving from the specific characteristics of foreign trade activities that give rise to a number of difficulties when analyzed. They are mostly related to the provision of the necessary information and to the quality of the analytical research results as a condition to achieve competitiveness guarantying entity's success on the international markets. The foreign trade activity analysis is immanently linked to the accounting process and is a natural continuation thereof.

As the main objective of the foreign trade activity analysis we can point to the study of trends in foreign trade through the behavior of the different factors determining its past, current and future development. When performed the main theoretical characteristics of the analysis are shown as a method of knowledge. Its essence, as it is known, consists mainly in studying by way of dismemberment and decomposition of the studied complex object into its constituent elements and studying each one of them as an integral part of the whole. It is important to note that the analytical dismemberment of the whole is not arbitrarily but it is done according to its specific features, in particular certain traits, in order to reveal its essence and nature. It is also necessary for the constituent parts of the whole to come together and be examined in unity, to study the interrelationship between them, i.e. the analysis suggests a synthesis. Otherwise, it cannot fulfill its intended purpose of providing a thorough and comprehensive study of the object concerned.

The main tasks that need to be accomplished in order to achieve the main objective of the foreign trade activity analysis can be summarized as follows:

- evaluating the results achieved in the entity's foreign trade activities;
- determining the factors affecting the foreign trade activities;
- examining the extent and direction of impact of individual factors;
- analyzing the use of resources engaged in the foreign trade activities, including financial, material, labor, etc.;
- identifying the significant trends in the past and current development of foreign trade activities;

- using the results of the analysis as a basis for forecasting and planning foreign trade activities;
- outlining guidelines for improvements and increasing efficiency of foreign trade activities.

It is essential to note that it is extremely important that the analysis actively contributes to the improvement of foreign trade activities and to making effective decisions related to their management.

Depending on the time it is made, the foreign trade activity analysis could be:

- preliminary;
- current (operational);
- follow-up.

The preliminary analysis is related to the preparation for the decision-making on prospects management with regard to foreign trade activities, along with development of forecasts, plans, programs, etc.

The current (operational) analysis allows for changes in the guidelines on how to carry out the foreign trade activities in the course of their operational management.

The follow-up analysis is disclosing the results of the foreign trade activities performed for a certain period of time, outlining the unused reserves and formulating recommendations for the future foreign trade activities.

A successful foreign trade activity analysis would be impossible without adequate and detailed enough accounting information. The increasing importance of accounting information for the analytical study of foreign trade, for the proper development of its strategy and tactics, for its overall effective management in the modern global economy, is an undisputed fact. To achieve its goals and tasks in the modern global business environment, a detailed foreign trade activity analysis requires a modern approach on providing information. This, in turn, determines the need to improve the organization of accounting information processes in those entities engaged in foreign trade in order to cover in details and reflect in a complete and accurate manner the objects accounted for. The processes of creating, transmitting, and using accounting information about the entity's foreign trade activities must be organized in such a way as to meet the contemporary requirements of the analysis and provide the opportunity for sound management

decisions.

The accounting information used in the analytical studies of foreign trade activities should be detailed enough to allow for a comprehensive and thorough examination of the individual components of the complex objects of analysis and the behavior of the different factors. A key role is played by the analysis of the current accounting information over the year, which allows for a thorough study of some or other reasons impacting the course of activity, in order to prevent and eliminate in due time the difficulties and shortcomings that arise during the reporting period. It is essential to provide additional sources of systematized accounting information in the entity in the form of internal reports and accounting references, such as reports and references on sales and financial results by groups of goods and by individual types of goods, by type of transaction, by individual markets, by customer groups, etc.

An especially important element of the provision of information for the foreign trade activity analysis is the synthetic and analytic accounts. The information derived from them makes it possible to conduct a variety of detailed foreign trade activity analyses in specific areas, in various aspects and sections of importance for the entity. The type, nature and volume of information needed for such detailed foreign trade activity analysis is determined by the specific objectives and tasks that are pursued with it.

The effective use of accounting information sources and their proper selection and matching are crucial to achieving complete, truthful, profound and reliable analytical studies of an entity's foreign trade activities in the contemporary conditions of constantly increasing globalization of the world economic area.

УДК 657.075.8

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСНОВИ МОДЕЛЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Прогнозна модель фінансової звітності має на меті передбачити діяльність підприємства на майбутнє при заданих стратегічних напрямках діяльності підприємства.

В основі побудови прогнозної моделі лежить історична фінансова звітність. На основі аналізу показників такої звітності та стратегічних орієнтирів підприємства розробляються прогнозні моделі за різними напрямками господарської діяльності:

- зміна стартового капіталу;
- придбання і заміна обладнання (модернізація і ремонт, оренда);
- рух виробничих запасів;
- витрати на оплату праці;
- матеріальні витрати на виробництво;
- витрати обслуговуючих господарств;
- витрати загальногосподарського характеру;
- витрати на збут;
- загальний кошторис витрат діяльності;
- прогноз реалізації за різними видами господарської діяльності;
- стан розрахунків за податками і зборами;
- стан розрахунків з дебіторами;
- стан розрахунків з кредиторами;
- рух грошових коштів підприємства [1, 5].

Ці напрямки можуть бути більш деталізовані або більш узагальнені за бажанням аналітичної служби підприємства. При цьому працівники-аналітики повинні керуватися економічною доцільністю зміни обсягів аналітичних розрахунків.

Так, наприклад, прогнозна модель руху запасів передбачає розробку різних бюджетів, а саме:

- Бюджет використання основних матеріалів;
- Бюджет витрат на придбання матеріалів;

- Бюджет витрат на оплату праці основних виробничих робітників;
- Бюджет загальновиробничих витрат;
- Бюджет витрат на виробництво продукції;
- Бюджет руху готової продукції;
- Бюджет грошових потоків, пов'язаних з рухом запасів [2, 4].

Прогнозуючи запаси, аналітик їх поділить на три основні групи: сировина і матеріали, незавершене виробництво та готова продукція.

Таблиці бюджетів є довільними і розробляються на розсуд аналітиків діючого підприємства.

Бюджет використання основних матеріалів складається на основі прогнозованої виробничої програми і визначає загальну потребу в різних матеріальних цінностях у кількісному та вартісному вираженні.

Оскільки аналітичний відділ отримує інформацію про наявні залишки матеріалів зі складів підприємства, то обсяги їх закупки будуть відрізнятись від обсягів загальної виробничої потреби. Зазвичай прогноз закупки розраховується як різниця між потребою у матеріалах (враховуючи необхідні прогнозовані залишки матеріалів на кінець планового періоду) і наявними на складах залишками таких запасів. Добуток прогнозованої ціни та прогнозованої кількості закупки матеріальних запасів показує вартісний еквівалент показника закупки. Після цих розрахунків аналітик описує всі господарські операції і переводить їх у систему рахунків обліку. Саме це дає змогу побудувати модель руху запасів у частині матеріальних запасів.

Наступним кроком повинен бути розрахунок витрат, що формують собівартість продукції. Це доволі складні розрахунки, які впливатимуть на формування кінцевих показників прогнозного балансу.

На основі складених прогнозованих моделей за різними напрямками господарської діяльності складається модель прогнозного балансу, звіту про прибутки та збитки, інші форми фінансової звітності. Слід відмітити, що в основі складання прогнозного балансу лежать базові принципи складання елементарного бухгалтерського балансу.

Всім добре відомо, що складання бухгалтерського балансу ґрунтується на чотирьох типах господарських операцій [3]:

1. + А – А: одна стаття активу збільшується на певну суму, а інша стаття активу зменшується на ту саму суму; підсумок балансу залишається незмінним, змінюється лише структура балансу.

2. – П + П: одна стаття пасиву збільшилась на одну суму, а інша стаття зменшилась на ту саму суму. Підсумок балансу залишається незмінним, змінюється структура пасиву.

3. + А + П: одна стаття активу збільшується на певну суму; на ту ж суму збільшується стаття пасиву. Підсумок балансу також збільшився на цю суму.

4. – П – А: одна стаття активу зменшилась на певну суму; на ту ж суму зменшилась стаття пасиву. Підсумок балансу також зменшився на цю суму.

Отже, за цими схемами показники прогнозних моделей за різними видами господарської діяльності знаходять відображення у прогнозному балансі, на основі якого складаються всі інші прогнозні фінансові звіти.

Саме прогнозні показники фінансової звітності дають можливість прослідкувати за тенденціями розвитку підприємства, виявити позитивні та негативні зміни, розробити систему заходів для покращення фінансового стану базового суб'єкта господарювання.

Література

1. Головка Т. В., Сагова С. В. Стратегічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. д-ра екон. наук, проф. М.В.Кужельного. – К.: КНЕУ, 2002. – 198 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 703 с.
3. Лишиленко О.В. Теорія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. – Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2003. – 215 с.
4. Нападівська Л.В. Управлінський облік / Л.В. Нападівська. - К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012. - 648 с.
5. Шевчук В.Р. Стратегічний управлінський облік : Навч. посібник (для студ. вищ. навч. закл.) / В. Шевчук ; за ред. О.М. Ковалюка. – К. : Алерта, 2009. – 176 с.

УДК 657

Садовська І.Б., д.е.н., професор
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
Нагірська К.С., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ В СИСТЕМІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ОБЛІКОВО-УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ

Сучасні процеси глобалізації економіки під призою концепції сталого розвитку спонукають до пошуку інноваційних методів та інструментів задля удосконалення професійної придатності обліково-управлінського персоналу. Застосування терміну «обліково-управлінський персонал» є усвідомленим і об'єктивно обґрунтованим з позиції зростаючої ролі бухгалтера в процесі управління.

Медійна грамотність в системі удосконалення професійної освіти обліково-управлінського персоналу нами розглядається в аспекті комунікаційних функцій, які є швидше об'єктивною потребою, аніж посадовими обов'язками для сучасного бухгалтера.

Медійна грамотність обліково-управлінського персоналу є неоціненною базою знань, навичок та умінь, які дозволять професіоналам відповідного рівня розширити кругозір щодо інституціональних впливів, критично аналізувати, оцінювати та створювати під абсолютно новим кутом зору різноманітні інформаційні повідомлення для різних типів стейкхолдерів, включаючи різні рівні зацікавленості і аналітичності. Це є своєрідним удосконаленням професійної кваліфікації, набуттям і розвитком інноваційного мислення стосовно розуміння й оцінки складних процесів функціонування економічних суб'єктів в інституціональному середовищі, а також вміння розрізняти корисні і загрозливі впливи на формування професійного судження при прийнятті управлінських рішень.

Обліково-управлінський персонал теоретично і практично є рушійною силою розквіту чи, навпаки, занепаду економічного суб'єкта. Тому, поряд з чисто професійними обліково-

управлінськими навичками, беззаперечно важливими є теоретичне освоєння і практичне оволодіння методами та інструментами медійної грамотності. На сьогодні є потреба адаптування основних методик медійної грамотності до специфічних особливостей професії бухгалтера та управління.

Огляд вітчизняної та зарубіжної літератури засвідчив недостатню теоретичну і практичну розробленість заявленої в даній публікації тематики. Медійна освіта виступає як інструмент захисту від шкідливих ефектів і трендів медіа.

Медійна грамотність асоціюється з рівнем інформаційної культури. Це прирівнюється до вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, яка дозволяє виразити глибину інформаційного повідомлення для двох сторін – яка створює такі інформаційні повідомлення, і яка їх споживає. Мистецтво свідомо сприймати і критично тлумачити інформаційні повідомлення, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, сконструйовану не добросовісними або непрофесійними обліковими кадрами, є досить важливим фактором у навчанні медійної грамотності.

Оцінюючи достовірність інформаційного повідомлення на достовірність, слід проводити свого роду медіа-моніторинг з огляду наступних параметрів чи факторів впливу:

- близькість форми повідомлення до господарського факту, процесу чи явища;
- рівень компетентності осіб, які створюють інформаційне повідомлення, у представлених питаннях;
- кількість використаних переконливих інформаційних джерел (наприклад, первинних документів, що свідчать про здійснені господарські факти, та/або запротоколюваних рішень, наказів тощо);
- рівень конфлікту інтересів осіб, причетних до вибору методик та інструментів для створення визначеного інформаційного повідомлення.

Якщо розглядати медійну грамотність загалом, то є актуальним дотримання певних стандартів у формуванні власного професійного підходу. Аналогічно така методологія прийнятна в сфері обліково-управлінської діяльності. Актуалізація заявленої

проблематики в сучасних умовах інформатизації всіх суспільних сфер позиціонує до поширення досліджень в науковому середовищі бухгалтерського обліку як професійної діяльності і освіти.

УДК: 338.242.2

Саидова Г.Б., соискатель,
Таджикский национальный университет

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЛИНГА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СФЕРЫ УСЛУГ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

Развитие рыночных механизмов хозяйствования и усиление конкуренции требуют применение новых форм и методов управления бизнесом, в том числе и в направлении финансового менеджмента. В современных условиях одним из действенных механизмов управления предприятиями выступает контроллинг. Контроллинг как современная концепция управления ориентирован не только на управление производством, контроля доходов и затрат, но и успешно используется в корпоративном управлении и других сферах, в частности в сфере услуг. Это особенно актуально, когда сфера услуг в Республике Таджикистан активно развивается, а эффективность управления финансовыми ресурсами снижается.

Необходимо подчеркнуть, что использование контроллинга в управлении позволяет совершенствовать финансовое планирование и финансовое обеспечение и в целом повысить эффективность финансового менеджмента, также «может обеспечить эффективность разработки и реализации управленческих решений, направленных на стабилизацию и улучшение финансового состояния предприятия, увеличение собственного капитала» [1].

Главным условием успешного использования инструментов финансового контроллинга в предприятиях сферы услуг Республики Таджикистан является управленческий учет, который включает финансовый анализ, контроль ликвидности, управление денежными потоками, контроль оборотного капитала, финансовое планирование и финансовый контроль.

Все эти мероприятия и функциональные обязанности требуют создание штата финансового контроллера. Следует отметить, что создание должности внутреннего финансового контроллера, не требует дополнительных затрат, так как в рамках оптимизации штатного расписания можно переквалифицировать штатную единицу под этот. В рамках выполнения своих функциональных обязанностей финансовый контроллер будет последовательно управлять денежными потоками, которые повысят эффективность и целенаправленность их использования. Все это позволяет избежать последствий увеличения обязательств и дебиторской задолженности, а также согласовать выгодные условия расчета и оплаты. Контроллер «будет являться не специалистом, управляющим затратами, а управленцем – управляющим капиталом» [2].

Необходимо отметить, что в настоящее время система финансового контроллинга на предприятиях сферы услуг Республики Таджикистана, отвечающих современным требованиям пока не сформирована. Какие-то продвижения в данном направлении прослеживаются в основном в совместных предприятиях, особенно в сфере финансовых услуг, транспорта, розничной торговли и индустрии быстрого питания. На основании анализа состояния финансового контроллинга на предприятиях сферы услуг можно предложить следующее:

- необходимо сосредоточиться не только на управлении прибылью и контролем затрат, но также и обеспечить финансовую устойчивость бизнеса в рамках внутреннего финансового управления;

- необходимо акцентировать внимание на управлении оборотным капиталом, мониторинге ликвидности, планировании и контроле денежных потоков;

- необходимо совершенствовать финансовое планирование и финансовый контроль;

- необходимо изучить зарубежный опыт внедрения системы финансового контроллера и использовать в условиях Республики Таджикистан;

- создать штат, разработать должностную инструкцию и внедрить должность внутреннего контроллера, которая будет поддерживать руководство при принятии решений и т.д.;

Таким образом, внедрение финансового контроллинга на предприятиях сферы услуг позволяет усовершенствовать инструменты финансового управления и способствуют принятию эффективных управленческих решений, что является основой эффективного и устойчивого развития финансово-хозяйственной деятельности.

Литература

1. Бычкова А.С., Нехайчук Ю.С. Финансовый контроллинг как составляющая финансовой деятельности организации// Новое слово в науке: перспективы развития. 2016. № 2 (8). С. 213-217.

2. Ковалев Д.В. Финансовый менеджмент и финансовый контроллинг: процессный подход//Контроллинг. 2010. № 35. С. 36-43.

УДК 336.761 (575.3)

Саидова М.С., к.э.н., доцент
Институт предпринимательства и сервиса

СОЗДАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА И ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКУ ТАДЖИКИСТАН

Иностранные инвестиции играют важную роль в успешном развитии отечественной и мировой экономики.

В условиях, когда сложно привлечь инвестиции внутри страны для развития отдельных предприятий и отраслей, важным источником средств для модернизации экономики являются иностранные инвестиции.

Привлечение иностранных и отечественных инвестиций является одним из приоритетов в экономической политике Республики Таджикистан.

Привлечение иностранных инвестиций в таджикскую экономику преследует долговременные стратегические цели создания цивилизованного, социально ориентированного общества, характеризующегося высоким качеством жизни населения, в основе которого лежит экономика, предполагающая не только совместное эффективное функционирование различных форм собственности, но и интернационализацию рынка товаров, рабочей силы и капитала.

В Республике Таджикистан созданы благоприятные условия для привлечения иностранных инвестиций, поддержки рыночных структур и развития коммерческой, финансовой и банковской систем.

Сделан огромный шаг в сторону:

- углубления экономических реформ;
- реконструкции национальной экономики;
- укрепления и развития международных связей;
- глубокой интеграции в мировую экономику;
- снижения ставки НДС от 20 до 18 %;
- снижения ставки налога на прибыль от 25 до 15%;
- введения принципа «Единого окна» при регистрации юридических лиц и субъектов предпринимательской деятельности;
- принятия Правительственной программы «Улучшение предпринимательской среды - 200 дней реформ»
- создания Правительственной комиссии для упрощения разрешительных (лицензионных) процедур
- создания Консультативного совета по улучшению инвестиционного климата при Президенте РТ;
- принятия государственной Концепции политики привлечения и защиты инвестиций в Республику Таджикистан.

Ежегодно принимается «Государственная программа инвестиций, грантов и капитального строительства», а также другие отраслевые программы для улучшения инвестиционного климата и поддержки предпринимательства в РТ.

Республика Таджикистан официально была принята в качестве 159-го члена ВТО 2 марта 2013 года. [3, с. 1].

Основным законодательным актом, регулирующим инвестиционную деятельность в Таджикистане, является Закон Республики Таджикистан от 15 марта 2016 года « Об инвестициях», который регулирует отношения, связанные с осуществлением инвестиционной деятельности и определяет правовые, экономические основы стимулирования и государственной поддержки инвестиций посредством предоставления равного правового режима и гарантии защиты прав инвесторов.

По данным Агентства по статистике при Президенте Республики Таджикистан за 2018 год приток иностранных инвестиций в экономику Республики Таджикистан составил 644,5 млн. долларов США, из которых 326,8 млн. долларов США- прямые инвестиции, 317,7 млн. долларов США- прочие инвестиции.

Необходимо отметить, что приток прямых иностранных инвестиций сократился на 27,7 млн. долларов США по сравнению с аналогичным периодом 2017 года.

Прямые инвестиции в основном были направлены на такие секторы как: перерабатывающая промышленность - 83,0 млн.дол.США (25,4%), добыча ископаемых - 167,7 млн.дол.США (51,3%), финансовая деятельность и прочие коммерческие услуги - 6,4 млн.дол.США (2,0%), транспорт и связь - 5,2 млн.дол.США (1,6%), сельское хозяйство - 17,9 млн.дол.США (5,5%), образование - 0,3 млн.дол.США (0,1%), строительство - 26,0 млн.дол.США (8,0%), и другие - 3,3 млн.дол.США (1,0%).

Прочие инвестиции в основном были направлены на такие секторы как: промышленность - 116,9 млн.дол.США (36,8%), финансовые услуги - 106,9 млн.дол.США (33,4%), строительство - 9,3 млн.дол.США (2,9%), транспорт и связь - 77,0 млн.дол.США (24,2%) и другие секторы- 8,2 млн.дол.США (2,6%).

По данным Агентства по статистике при Президенте Республики Таджикистан с 2007 до 2018 г. приток иностранных инвестиций в экономику Республики Таджикистан составил 9 млрд. 258,6 млн.долларов США, из которых 4 млрд. долларов США составляют прямые инвестиции, 4 млрд. 756,7 млн. долларов США- прочие инвестиции и 501,9 млн. долларов США- портфельные инвестиции.[1, с. 3]. С момента обретения государственной независимости Республики Таджикистан проводит активную политику, направленную на обеспечение роста экономики и интеграцию в мировое экономическое хозяйство. Политический и инвестиционный климат, принятые законодательные и нормативные акты способствуют решению многих приоритетных задач, связанных с ростом и модернизацией экономики, привлечением инвестиций и развития частного сектора. Республика Таджикистан как полноправный член мирового сообщества, активно продолжает процесс институциональных и социально-экономических реформ,

направленных на укрепление законодательной базы, развития систем исполнения контрактов и корпоративного управления, обеспечения прав собственности, устранение излишних административных барьеров, а также повышение инвестиционного потенциала и снижения инвестиционных рисков.

Литература

1. Аналитические данные о притоке иностранных инвестиций в экономику Республики Таджикистан за 2018 г. Государственный комитет по инвестициям и управлению государственным имуществом Республики Таджикистан. www.qki.tj.
2. Закон Республики Таджикистан « Об инвестициях» от 15 марта 2016 г. № 1299.
3. Таджикистан. Инвестиционный климат и возможности страны. Государственный комитет по инвестициям и управлению государственным имуществом Республики Таджикистан. www.qki

УДК 657

Сидоренко Р.В., к.е.н., доцент
Ілюшик Н.І., бакалавр з обліку і оподаткування
Луцький національний технічний університет

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ 4 ГРУПИ

Україна знаходиться у числі країн з найвищим аграрним потенціалом. Це зумовлено значною кількістю родючих ґрунтів країни та іншими сприятливими природо-економічними чинниками. Під впливом даних факторів сільське господарство має усі шанси стати основною галуззю економіки України та захопити лідерські позиції на світовому ринку.

Розвиток сільського господарства в найближчій перспективі може стати одним із провідних напрямів експорту та призвести до модернізації країни, здійснивши вплив на покращення стану інших сфер економіки держави. Тому, для забезпечення високого рівня конкурентоздатності сільського виробництва, держава повинна брати активну участь у його підтримці та стимулюванні. З цією метою в податковому законодавстві України виділено спеціальний режим оподаткування для представників АПК – платники єдиного податку 4 групи [1].

Суть даного податкового механізму полягає у спрощенні порядку обчислення та сплати податків для сільськогосподарських підприємств шляхом заміни податку на прибуток, податку на майно у частині земельного податку щодо земель, які використовуються для ведення сільського господарства, та рентної плати за спеціальне використання води на єдиний податок, який перераховується аграріями до бюджету за місцем розташування земельної ділянки цюквартальними платежами, розміри яких враховують специфіку сільськогосподарської діяльності.

Об'єктом оподаткування єдиного податку для платників 4 групи виступає площа сільськогосподарських угідь та землі водного фонду, що, на перший погляд, виглядає доцільним для оптимального оподаткування аграрних підприємств. Однак, даний механізм не враховує відмінності між двома основними напрямками діяльності у сільському господарстві – рослинництвом та тваринництвом.

В той час, коли сільськогосподарські товаровиробники, які спеціалізуються на рослинництві, можуть використовувати в своїй діяльності значні площі земель, для діяльності тваринницького напрямку достатньо суттєво менші площі пасовищ. Враховуючи те, що багато сільськогосподарських підприємств перейшли на цілорічне утримання тварин в приміщеннях ферм, об'єкт оподаткування, в даному випадку, взагалі може бути відсутнім. При цьому нормативна оцінка пасовищ, що є базою оподаткування єдиного податку для платників 4 групи, є значно нижчою, ніж ріллі. Підприємства, що спеціалізуються на діяльності у сфері тваринництва, сплачують єдиний податок для 4 групи, який буде в рази менший, ніж у підприємств, зайнятих рослинництвом, незалежно від суми отриманого прибутку суб'єктом господарювання. Адже, згідно законодавства, для того щоб бути платником єдиного податку 4 групи, достатньо лише отримувати понад 75 % свого доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції, або продуктів її переробки, незалежно від площі використовуваних сільськогосподарських угідь.

Податкове законодавство України базується на ряді визначених принципів, зокрема таких як рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової

дискримінації та нейтральності оподаткування, проте вищенаведене підтверджує факт відсутності рівномірного розподілу податкового навантаження серед двох видів сільськогосподарських товаровиробників: підприємств, що спеціалізуються на рослинництві, та тих, що спеціалізуються на тваринництві.

Звідси випливає необхідність реформації спеціального режиму оподаткування представників аграрного сектору економіки одним із наведених нижче способів:

1) змінити об'єкт і відповідно базу оподаткування єдиного податку для платників 4 групи;

2) додати ще один критерій, дотримання якого даватиме право обрати спрощену систему оподаткування для аграріїв, - мінімальну площу сільськогосподарських угідь, що використовуватиметься суб'єктом господарювання;

3) запровадити диференціацію сільськогосподарських товаровиробників із встановленням різних ставок для підприємств, що спеціалізують на тваринництві, і тих, які провадять діяльність в сфері рослинництва.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-17. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК 332.155:664.6

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ БАГАТОФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ

Достатня увага в економічній літературі приділена оцінці ефективності використання матеріальних ресурсів (запасів). Проте, загальна методика аналізу не завжди дозволяє синтезувати дослідження і пов'язати їх з основними фінансовими показниками роботи підприємства. Це, в свою чергу, негативно впливає на формування методології та методики аналізу виробництва продукції (робіт, послуг) та фінансових результатів на промислових

підприємствах. Тому, постає об'єктивна необхідність у нових підходах до економічного аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств.

Необхідною умовою виробництва продукції, зниження її собівартості, росту прибутку, рентабельності є забезпеченість підприємства сировиною і матеріалами необхідного асортименту і якості та ефективне їх використання. Існуючу систему показників ефективності матеріальних ресурсів ми пропонуємо доповнити такими показниками: розмір отриманого чистого прибутку, чистої доданої вартості та валової доданої вартості на 1 грн матеріальних ресурсів.

При аналізі матеріальних ресурсів потрібно врахувати, до якої галузі належить підприємство. Це зумовлює різний вміст матеріалів і сировини у собівартості продукції, тобто матеріаломісткості продукції. У харчовій промисловості, у т. ч. і в хлібопекарській, частка матеріальних витрат дуже велика. Слід також встановити, які технологічні процеси використовують і наскільки вони досконалі й сучасні, тобто безвідходні. Сьогодні слід звертати особливу увагу на витрати не тільки сировини і матеріалів, а й на витрати палива та електроенергії у зв'язку із дефіцитністю та високою їх вартістю, хоча протягом останнього часу ситуація із вартістю палива дещо стабілізувалася.

За допомогою аналітичного групування підприємств хлібопекарської промисловості Волинської та Рівненської областей встановлено взаємозв'язок між показниками, що характеризують стан матеріальних ресурсів, та показниками ефективності їх використання, а також розрахований кількісний вплив кожного з них на результативні показники.

Розглянувши окремо вплив основних чинників на ефективність використання матеріальних ресурсів, ми узагальнили результати аналізу за допомогою множинної лінійної регресії з метою визначення спільного впливу факторів на результативний показник. Оскільки основний узагальнюючий показник ефективності використання матеріальних ресурсів – матеріаломісткість, то при складанні моделі множинної лінійної регресії за результативний показник вибрано матеріальні витрати на 1 грн валової доданої вартості.

При складанні моделі множинної лінійної регресії були включені такі факторні ознаки:

– питома вага матеріальних витрат у складі собівартості продукції, % (X_1);

– питома вага заробітної плати у складі собівартості продукції, % (X_2);

– питома вага амортизаційних витрат у складі собівартості продукції, % (X_3);

– питома вага витрат на електроенергію у складі матеріальних витрат, % (X_4);

– питома вага продукції харчової промисловості у складі матеріальних витрат, % (X_5);

– питома вага витрат всієї енергії у складі матеріальних витрат, % (X_6).

У результаті обробки даних отримали таке рівняння множинної лінійної регресії:

$$Y_{25} = 72,75 - 1,209x_1 + 0,4652x_2 + 0,7181x_3 - 0,07763x_4 + 0,3503x_5 - 0,9426x_6,$$

де Y_{25} – матеріальні витрати на 100 грн валової доданої вартості, грн.

Регресійна модель адекватна експериментальним даним. Зв'язок між результативною і факторними ознаками є сильним, прямим, оскільки коефіцієнт множинної кореляції становить 0,7357.

Кореляційний аналіз показав, що найсуттєвіший позитивний вплив на ефективність використання матеріальних ресурсів чинять витрати на електроенергію у складі матеріальних витрат. На матеріальні витрати на 1 грн валової доданої вартості впливають як позитивні, так і негативні фактори, котрі дають змогу виявити резерви підвищення ефективності використання не тільки матеріальних витрат, а й виробництва в цілому. До чинників, що позитивно впливають на зниження матеріаломісткості, належать: зниження частки матеріальних витрат у складі собівартості продукції; зниження частки електроенергії у складі матеріальних

витрат і зниження частки всієї енергії у складі матеріальних витрат. До негативних факторів належать збільшення частки заробітної плати й амортизаційних відрахувань у складі собівартості продукції і збільшення частки продукції харчової промисловості у складі матеріальних витрат.

Отже, формування та ефективність використання потенціалу матеріальних ресурсів є значною мірою визначальним фактором при розрахунку ефективності й темпів зростання виробництва. Ресурсозберігаючого характеру цього процесу дотримуються з метою необхідності його ефективності при мінімально необхідному рівні залишків матеріальних ресурсів.

Дослідження показали, що в сучасній економічній літературі кожен елемент ресурсного потенціалу аналізується окремо і визначається відокремлено один від одного рівень ефективності їх використання. Тому необхідно вдосконалити методичний підхід до аналізу цих процесів, за допомогою чого встановити комплексний вплив факторів на узагальнюючі результативні показники діяльності підприємства і розрахувати резерви підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, в тому числі матеріальних ресурсів.

Література

1. Довбенко В.І., Мельник В.М. Потенціал і розвиток підприємства [Текст] // Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2010. -232 с.
2. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства як об'єкт управління в перебігу еволюції теорії стратегічного управління / Н. С. Краснокутська // Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. Економіка. – 2009. - № 1. – С. 169-177
3. Кузьмін О.Є. Діагностика потенціалу підприємства /О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник//Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, № 1 С. 155-166
4. Тарасюк Г. М. Потенціал підприємств харчової промисловості Житомирської області: основні тенденції та планування розвитку : монографія / Г. М. Тарасюк ; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2008. – 277 с.
5. Шелегеда Б. Г. Стратегічне управління потенціалом підприємства: [Монографія] / Б. Г. Шелегеда, Н.В. Касянова, А.Я. Берсуцький //НАН України. Ін-т економіки пром-ті / Донецьк: ДонУЕП, 2009. - 219с.

УДК: 338.45.01

Фаррухзода С., аспірант
Таджикський національний університет

РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

В Республике Таджикистан ускоренная индустриализация объявлена четвертым приоритетом национального развития. Исходя из этого важнейшим направлением реализации данной стратегии выступает реструктуризация промышленных предприятий в большинстве, которых сохранены советские принципы управления, производственная специализация, технология и методы управления производством. В условиях рынка, когда Республик Таджикистан является полноправным членом ВТО и рынки открыты для иностранных производителей, необходимо адаптировать деятельность промышленных предприятий к современным требованиям и реалиям рынка и потребителей.

Сложность задач в плане реструктуризации промышленных предприятий Республики Таджикистан состоит в том, что изначально при приватизации и перепрофилировании предприятий были допущены серьезные ошибки. К этим ошибкам относятся необоснованное разукрупнение, выведение социальной инфраструктуры из баланса, разрыв производственных и хозяйственных связей и т.д. Кроме того, в силу социально-политической нестабильности (гражданская война 1992-1997гг.), диктат международных консультантов и ограничения финансовых и инвестиционных ресурсов большинство предприятий были полностью ликвидированы или уничтожены.

Поэтому на современной этапе необходимо обосновать особенности реструктуризации и разработать план по оздоровлению и повышению эффективности промышленных предприятий на основе применения новых подходов и методик. На наш взгляд, особенности реструктуризации промышленных предприятий состоят в следующем:

- недостаточность инвестиционных ресурсов внутри страны. Наряду с этим, отсутствие рынка ценных бумаг не позволяет мобилизовать внутренние источники инвестирования, особенно средства населения, которые в силу снижения доверия населения к банкам, находятся вне финансового рынка;

- недостаточное количество квалифицированных кадров, способных разработать и проводить мероприятия по реструктуризации, определить рыночные стратегии развития, анализировать состояние рынка и гармонизировать производственную и сбытовую политику предприятий;

- низкая инновационная активность промышленных предприятий и слабый государственных механизм поддержки и стимулирования инновационной деятельности в производственной сфере;

- слабое развитие внешнеэкономической деятельности промышленных предприятий, который сдерживает не только развитие импортно-экспортных отношений, но и не позволяет внедрят инновации, ноу-хау, провести переобучение персонала, привлекать инвестиционные ресурсы из-за рубежа и т.д.

Все это требует принятия конкретных шагов по реструктуризации промышленных предприятий. В данном контексте особое место принадлежит развитию промышленной кооперации (с предприятиями Республики Узбекистан, Казахстан, России, Украины, Белоруссии, Китая и Ирана), а также привлечения иностранных инвестиций в промышленность. Проведения реструктуризации на основе привлечения иностранного инвестора позволяет привлекать не только инвестиционные ресурсы, но и ценнейший зарубежный опыт в производстве, управлении, сбыте и разработки стратегии развития.

Необходимо осознать, что реструктуризация - сложный процесс, целью, которой является восстановление и наращивание бизнес-стратегии промышленных предприятий [1]. Нами предлагается разделить реструктуризацию предприятия на несколько направлений (производство, персонал, информация, собственность, управление и т.д.). Решение проблем в данных направлениях позволяет обеспечить стабильность, создать конкурентное преимущества, внедрит инновации и активно использовать передовой зарубежный опыт в условиях Республики

Таджикистан. Кроме того, применение комплексного и системного подхода к реструктуризации промышленных предприятий позволит повысить конкурентоспособность и улучшить инвестиционную привлекательность предприятий.

Литература

1. Кадыров Д. Б. Экономическая природа и проблемы реструктуризации предприятий промышленности в условиях рынка. // Вестник Таджикского национального университета. Серия экономических наук. №2/8 (100). Душанбе: «СИНО» 2012. -С. 42.

UDC 657

Tsenov D.G., PhD candidate
Economic Academy "D.A.Tsenov"

TAX DISCREPANCIES - JUSTIFICATION FOR THEIR EMERGENCE AND POSSIBILITIES FOR THEIR REDUCTION

A tax discrepancy can be defined as the difference between duty taxpayers are supposed to pay according to the applicable tax legislation and the duty they actually pay, in the span of a specific time frame, usually a year. It is necessary to note that tax discrepancies are an essential problem in Bulgaria and up to a point in every European Union member state. But there is hardly any country in the world where the problem does not exist. In this way we outline the regional and global importance of the aforementioned fiscal and economic phenomenon.

A leading reason for the advent and manifestation of tax non-conformities is ignorance with regard to laws and regulations in the tax field. It is not the most important one in terms of consequences and influence, but it is the first one in line and fundamental in its importance. It concerns natural persons – those employed on a full-work contract, the self-employed, tradesmen, farmers, freelancers, micro entrepreneurs with 1,2 or up to 10 hired workers. “Tax incomprehension” mainly concerns taxes on the revenue of natural persons, property tax and mandatory insurance contributions. Its main manifestations are in the area of fiscal regime incomprehension – defining a tax outcome from the application of a taxable economic activity; or the application of a mechanism of reported income with the deduction of normatively

acknowledged expenses; or taxing an activity with a patent levy, that is dependent on the type and scale of the location and other defining circumstances that could be subject to ignorance or misunderstanding. Another “tax incomprehension” plane as a base- reason for tax discrepancies is the ambiguities surrounding sample tax- and insurance forms, their filling in and submission deadlines, payment deadlines and the application of other repayment methods.

The second reason behind tax discrepancies is connected to “tax avoidance”. This means that taxpayers make too much of an active use of tax reliefs, initially thought out via purely legal means. The latter is a direct consequence of a levy`s economic function, which is comparatively new from a historical point of view. In comparison to the fiscal, control- and social functions, the latter is related to the possibility for the state to encourage some industries or activities at the expense of others, via taxation. This setting results in a legal regulation of tax reliefs or tax increases. Reliefs aim to ease and encourage taxpayers in certain sectors, regions or activities, whereas increases mirror that and aim to limit or curb them. Reliefs can come in a variety of shapes and forms: tax credit, tax holiday, tax remission or preferential levy rates, sped up amortization, mitigating conditions, accelerated tax recovery deadlines etc. The aggregate of proactive tax relief use on behalf of companies is known as “aggressive tax planning”, which when thoroughly used can cause for the emergence of tax disparities.

The third reason for discrepancies and their rise is “tax evasion”. From a fiscal point of view, this is the most crucial and most dangerous reason, also known as “escaping tax”. The reason behind its practical manifestation is tax fraud, which is the organized and purposeful actions of taxpayers in unlawful evasion of levies and their payment. The most characteristic form, bearer of the above mentioned, is the carrying out of economic activity in the “grey economy”, i.e. activity on behalf of persons or companies, that do not declare themselves in no way, where tax evasion is intentional and in full. This concerns tax fraud with direct taxation and insurance contributions. Fraud with indirect levies – VAT and revenue duties are more common and lead to larger damage to the budget. Stand-out examples include tax –credit draining via chains of fictitious and dummy companies. And also – forms of contraband of goods and mainly – revenue levy.

Following the exposition of the main aspects of tax disparities and their sources, we need to point out the potential opportunities for their reduction. Firstly, we must underline the state`s policy, implemented by the government, and aiming at increasing the taxpayers` trust in power and the decrease of the easily explainable unwillingness to pay tax. Secondly, a specialized tax administration is needed to develop a system of measures that neutralize the main reasons leading to the emergence of discrepancies. With regard to “tax incomprehension” for example, the administration should work out a system of measures increasing fiscal culture and the basic knowledge of taxpayers - via informative campaigns, explanatory meetings and consultations, brochures and other materials. With regard to “tax avoidance” and the related “aggressive tax planning” the tax authorities must produce an extensive analysis of all levy preferences and compare the immediate losses to targets set and expected in their macroeconomic policy. With regard to tax fraud, which is the basis of “tax evasion” and “escaping tax”, practice shows that the best counter measure is the carrying out of tax audits after extensive analysis of the wide-range and in-depth information – about deals, firms and specific shipments and participants.

In conclusion of the aforementioned the following inferences can be drawn: Firstly, tax disparities exist always and everywhere; they cannot be fully overcome, but instead must be minimized.

Secondly, tax discrepancies must be studied and measured, i.e. one must know exactly how much tax revenue one is short of the expected amount. And thirdly, to reduce the discrepancies a system of measures and events is to be developed, that must be enforced systematically and for the long-run – by the government on a strategic level, as well as by the specialized (tax) administration on a tactical and operational level.

Resources used

1. Brusarski, R., Zahariev, A., Manliev, G. (2015). Finance theory. Veliko Tarnovo: Faber;
2. Zahariev, A., Dimitrov, M. (2015) About the effective fiscal policy in the open economy of the EU. Yearbook of the “D.A.Tsenov” Academy CXVIII, p. 7 – 44
3. Milinov, V., Marinov, M. (2015). Technique of taxation. Ruse: Avangard Print;
4. “Tax discrepancy and execution card” – Report of Group at the “Risk management” platform under the Fiskalis program. Tax law. Sofia.
5. Procedural tax legislation of the Republic of Bulgaria /coded/
6. Material tax legislation of the Republic of Bulgaria /decoded/

7. www.oesd.org
8. www.europa.eu.int
9. www.minfin.bg
10. www.nap.bg

УДК 630.67

Чудовець В.В., к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Розвиток світової економіки, що супроводжується катастрофічними темпами споживання природних ресурсів створює широкі загрози навколишньому середовищу та здоров'ю людей. В 2008 році ООН оголосила про перехід до «зеленої» економіки, що передбачає поліпшення добробуту людства та соціальну рівність через істотне скорочення ризиків від зміни навколишнього. За таких умов Європейська економічна комісія ООН до загальносвітових цілей в лісовому господарстві відносить:

- стале управління лісовим господарством;
- план дій для лісового сектора в умовах «зеленої» економіки;
- класифікація лісоматеріалів та лісових ресурсів.

Європейська економічна комісія проводить збір даних, моніторинг, представлення інформації та оцінку щодо лісових ресурсів, лісових товарів та ринків, енергоносіїв на основі деревини. Це дозволяє комплексне бачення як стану лісу, так і розвитку лісового господарства. При цьому вітчизняна статистика в основному формує показники лише про результати лісогосподарської діяльності.

Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо ведення лісогосподарської діяльності, затверджені наказом Державної служби статистики України від 20.12.2011 року №357. Затверджена наказом Держстату України від 19.08.2014 р. №243 форма державних статистичних спостережень №3-лг дозволяє отримати наступні статистичні показники щодо лісогосподарської діяльності:

1. Обсяги продукції лісового господарства.
2. Фактична рубка.
3. Заготівля ліквідної деревини від рубок головного користування.
4. Лісові пожежі.
5. Загибель лісових деревостанів.
6. Проведення лісокультурних робіт.
7. Наявність осередків шкідників і хвороб лісу.
8. Незаконні рубки.
9. Антропогенна діяльність на землях лісового фонду.

Отримана за допомогою цієї форми звітності інформація носить переважно кількісний характер і не охоплює дані щодо стану лісу та вартості наявних лісових ресурсів. Така ситуація не дозволяє забезпечити належний контроль як за господарським використанням лісу, так і його природним відтворенням.

Крім цього, відсутні дані про собівартість реалізованої продукції, величину використаних коштів, в тому числі бюджетних на охорону, захист, відтворення лісів, розвиток інфраструктури, адміністративні та інші потреби.

Відсутність вартісної оцінки лісу як біологічного активу, а не лише як товару сприяє знищенню лісів через безконтрольні вирубки та крадіжки, унеможливорює саме економічний контроль, ускладнює аналіз ефективності господарського використання лісових ресурсів та внеску лісогосподарської діяльності в «зелену» економіку.

Саме тому першочерговою задачею в сталому управлінні лісовим господарством в Україні є розробка методики оцінки біологічних активів лісу з подальшим формуванням статистичних показників, що включали б їх вартісну оцінку.

УДК: 658.15

Шешукова Т.Г., д.э.н., профессор
Пермский государственный национальный
исследовательский университет

К ОСОБЕННОСТЯМ АНАЛИЗА ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧРЕЖДЕНИЙ УГОЛОВНО- ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Особенности деятельности учреждений уголовно-исполнительной системы (УИС) накладывают определенный отпечаток на методику проведения анализа хозяйственной деятельности. В настоящее время практически отсутствуют теоретико-методологические разработки анализа эффективности функционирования учреждений уголовно-исправительных учреждений. В связи с этим исследование особенностей оценки производственно-хозяйственной деятельности исправительных подразделений является особенно актуальным.

Предварительный отбор обобщающих показателей должен включать наиболее значимые комплексные коэффициенты, отражающие достижение основных целей деятельности учреждений УИС, которые носят социальный характер. В их числе исполнение наказания в виде лишения свободы в соответствии с законодательством Российской Федерации, а также восстановление и закрепление у осужденных профессиональных и трудовых навыков, необходимых для их адаптации после истечения срока наказания. Следовательно, необходимо оценить показатели достижения социальных результатов, в числе которых: уровень соответствия результата по основной деятельности учреждения стандартам результативности; уровень преступлений, совершенных в учреждении, в расчете на 1000 чел.; количество осужденных, получивших образование; вывод осужденных на оплачиваемые работы к их среднесписочной численности и др.

Поскольку финансирование деятельности учреждений УИС осуществляется за счет бюджетных денежных средств, то целесообразным является расчет комплексного показателя, отражающего эффективность использования ресурсов.

Анализ собственного капитала организации включает оценку уставного капитала, добавочного капитала, а также резервных фондов организации. Следует отметить, что для государственных организаций под уставным фондом понимается стоимость имущества, выделенного государством для обеспечения бесперебойной финансово-хозяйственной деятельности и закрепленного за предприятием на правах оперативного управления. За счет оставшейся в распоряжении предприятия чистой прибыли, полученной от реализации приносящей доход деятельности, учреждение создает резервный фонд, средства которого должны использоваться исключительно для покрытия убытков. Проведение анализа на данном этапе будет включать оценку состава, текущей структуры и динамики движения чистых активов, изучение стоимости собственного капитала, определение эффективности его использования, оценку оборачиваемости, а также рентабельности чистых активов организации. Также можно исследовать зависимость между движением чистых активов и показателями финансовой устойчивости, соотнести индикаторы, отражающие динамику собственного капитала, и показатели эффективности деятельности [1].

Для анализа оборотных активов необходимо применение таких коэффициентов, как коэффициент обеспеченности оборотных активов, коэффициент оборачиваемости активов, коэффициент оборачиваемости дебиторской задолженности, коэффициент оборачиваемости оборотных средств и др. При проведении данного анализа также необходимо исследовать расходование денежных средств (как бюджетных, так и внебюджетных) на приобретение данного вида актива с детализацией по группам, определить долю оборотных активов в имуществе. Характерным для исправительных учреждений будет выделение таких групп в составе оборотных активов, как продукты питания и вещевое имущество, занимающих значительную часть в расходах. Особый интерес представляет оценка обеспеченности учреждения данными активами и сопоставление полученных результатов с нормативными.

В деятельности учреждения УИС участвуют разные категории персонала (временнонаемный персонал, аттестованные сотрудники, осужденные), что усложняет анализ использования кадрового капитала. Оценка использования кадрового капитала

учреждения УИС должна включать следующие направления диагностики: анализ укомплектованности кадрового состава; анализ движения кадров; анализ структуры кадрового потенциала по социально-демографическим характеристикам; анализ трудовых показателей персонала [2].

В настоящее время эффективность труда осужденных характеризуется низким уровнем. Традиционное толкование причин низкой производительности труда осужденных сводится в основном к их недостаточной трудовой активности. Последняя, в свою очередь, объясняется использованием определенной части осужденных в деятельности, не связанной с их специальностью, недостаточной профессиональной подготовкой осужденных, а также неэффективной системой мотивации труда. В связи с этим в структуру анализа должен быть включен расчет показателей, отражающих зависимость производительности труда осужденных от системы материального стимулирования.

Анализ финансового состояния учреждения уголовно-исполнительной системы имеет свою специфику. Например, оценка показателей ликвидности должна осуществляться с учетом источника, за счет которого были сформированы текущие активы. Так, средства, выделенные для реализации основной деятельности учреждения, не могут быть использованы на покрытие существующих обязательств. Однако их исполнение возможно за счет прочих активов, конвертированных в денежные средства, при условии, что данные активы не являются особо ценным движимым имуществом. Активы, отнесенные к категории особо ценных, нельзя учитывать в качестве ликвидных, поскольку учреждение ими не вправе самостоятельно распоряжаться. Указанные обстоятельства затрудняют оценку ликвидности и требуют более тщательного анализа финансового состояния учреждения.

Так как казенные учреждения не имеют права предоставлять и получать банковские кредиты (займы), приобретать ценные бумаги, субсидии и бюджетные кредиты казенному учреждению не предоставляются, то в качестве долговых обязательств можно использовать объем кредиторской задолженности перед другими хозяйствующими субъектами.

Анализ эффективности использования финансовых средств учреждений УИС должен основываться на расчете показателей

эффективности поступления денежных средств и эффективности расходования денежных средств, поступивших из всех источников финансирования.

Литература

1. Савиных О.И. Виды собственного капитала предприятия различных организационно-правовых форм // *Территория науки*. 2016. №6. С. 134 – 140.
2. Долинин А.Ю. Кадровый потенциал уголовно-исполнительной системы: оценка и развитие. М: Проспект. 2017. 139 с.

УДК 338.004(477)

Штець Т. Ф., аспірант

Львівський торговельно-економічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Європейська комісія серед основних п'яти напрямів програми цифрового підприємництва відзначає розвиток цифрових знань та ринку; створення цифрового бізнес-середовища; спрощення доступу до фінансів для бізнесу; формування та розвиток цифрових навичок працюючих; та створення підтримуючої культури [2,с.17]. Так, важливим аспектом соціально-психологічного механізму впровадження цифрових технологій є формування мотивації суспільства у використанні цифрових технологій, що значною мірою залежить від доступності цифрових технологій, розбудові та функціонуванні інфраструктури, впровадженні державних програм та платформ цифровізації всіх сфер суспільного та економічного життя і відповідно створенні умов для активізації використання цифрових процесів переважною частиною населення. Важливим є фактор формування нових моделей цифрової культури, моделей поведінки та спілкування людей пов'язаних із змінами та впровадженням цифрових технологій. Користування технікою та технологіями потребує знань та навичок, зростає потреба у фахівцях, що володіють основними знаннями, здатні до виконання складних завдань та мають відповідні компетенції. Це дає можливість констатувати, що в умовах цифрової економіки якість людського капіталу та розвиненість, доступність інформаційних

технологій мають важливе значення для її подальшого розвитку. Таким чином, соціально-психологічний механізм та його інструменти спрямовані на формування та впровадження цифровізації як невід'ємної складової життєдіяльності людини у всіх сферах.

Ефективність державного регулювання розвитку цифрової економіки значною мірою залежить від системності та комплексності дії основних механізмів державного регулювання. Так, базовим механізмом виступає інституційно-правовий механізм оскільки саме він закладає, формує підґрунтя та окреслює рамки функціонування цифрової економіки та впровадження процесів цифровізації, а прийняття в країнах ЄС та інших країнах цифрових стратегій визначає стратегічні цілі досягнення яких здійснюється через відповідне державне планування і забезпечення; розбудовується інституційне середовище, інфраструктура та формується необхідне законодавче поле; приймається ряд правових актів державного значення, проєктів та програм розвитку цифрової економіки і таким чином формуються інститути управління та регулювання цифровізацією та законодавча база розвитку сектору цифрової економіки.

Водночас, розбудова та функціонування економічного механізму здійснюється за напрямком удосконалення податкової, митної, інвестиційної політики, впровадження економічного стимулювання процесів цифровізації; а також широкого використання економічного інструментарію: фондування, зі створенням спеціальних фондів спрямованих на кредитування процесів цифровізації та підтримку цифрових ініціатив, розвиток спільного венчурного інвестування за участю держави та приватного бізнесу, а також широкого кола інструментарію спрямованого на лібералізацію фінансових та валютних операцій, що здійснюються на цифрових платформах, порталах, що розкриває унікальність та відкритий, прозорий, ринковий механізм цифрової економіки.

Організаційний механізм державного регулювання процесів цифровізації забезпечує організаційні аспекти розвитку цифрової економіки та адміністрування, що необхідне для підтримки та регулювання цього розвитку. Так, дія організаційного механізму спрямована на зменшення дозвільних бар'єрів, обмежень та

ліцензій ведення комерційної діяльності в сфері цифрової економіки, впровадження єдиних технічних протоколів стандартів, інтерфейсів в сфері цифрової економіки із приєднанням та прийняттям цифрових стандартів США чи ЄС як провідних країн, стандарти яких у світі є домінуючими, для забезпечення цифрової сумісності та процесів інтеграції національної економіки до світового економічного простору; впровадження м'якого стимулюючого регулювання, стимулювання підтримки та послідовного впровадженні механізмів державно-приватного партнерства в реалізації інвестиційних проектів цифровізації.

Особлива роль та увага у державному регулюванні розвитку цифрової економіки приділяється соціально-економічному механізму із формуванням базових навичок які необхідні користувачам, робітникам, підприємцям, державним службовцям та населенню для використання можливостей цифрової економіки, інтеграції цифрової економіки у всі сфери економічного та суспільного життя: науку, освіту, охорону здоров'я, розширення прав та можливостей користувачів громадян, що пов'язані із зростанням прозорості економічних операцій та суспільних процесів в цифровому просторі та створенням цифрового бізнес-середовища нової якості та формуванням нової цифрової культури суспільства.

Основними методами які застосовуються є правові методи дія яких пов'язана із змінами в законодавстві спрямованими на створення правових, інституціональних рамок цифровізації економіки; адміністративними методами - зі зняттям адміністративних бар'єрів та створенням передумов для широкого доступу населення держави, бізнесу та загалом суспільства до цифрових технологій; та застосуванням економічних, переважно непрямих методів, дія яких спрямована на стимулювання та ефективне зростання цифрової економіки.

Також зазначимо, що ефективність державного регулювання розвитку цифрової економіки значною мірою залежить від системності та комплексності дії основних механізмів державного регулювання. Так, базовим механізмом виступає інституційно-правовий механізм оскільки саме він закладає, формує підґрунтя та окреслює рамки функціонування цифрової економіки та впровадження процесів цифровізації, а прийняття в країнах ЄС та

інших країнах цифрових стратегій визначає стратегічні цілі досягнення яких здійснюється через відповідне державне планування і забезпечення; розбудовується інституційне середовище, інфраструктура та формується необхідне законодавче поле; приймається ряд правових актів державного значення, проєктів та програм розвитку цифрової економіки і таким чином формуються інститути управління та регулювання цифровізацією та законодавча база розвитку сектору цифрової економіки.

Водночас, розбудова та функціонування економічного механізму за кращим світовим досвідом здійснюється за напрямком удосконалення податкової, митної, інвестиційної політики, впровадження економічного стимулювання процесів цифровізації; а також широкого використання економічного інструментарію: фондування, зі створенням спеціальних фондів спрямованих на кредитування процесів цифровізації та підтримку цифрових ініціатив, розвиток спільного венчурного інвестування за участю держави та приватного бізнесу, а також широкого кола інструментарію спрямованого на лібералізацію фінансових та валютних операцій, що здійснюються на цифрових платформах, порталах, що розкриває унікальність та відкритий, прозорий, ринковий механізм цифрової економіки.

Організаційний механізм державного регулювання процесів цифровізації забезпечує організаційні аспекти розвитку цифрової економіки та адміністрування, що необхідне для підтримки та регулювання цього розвитку. Так, дія організаційного механізму спрямована на зменшення дозвільних бар'єрів, обмежень та ліцензій ведення комерційної діяльності в сфері цифрової економіки, впровадження єдиних технічних протоколів стандартів, інтерфейсів в сфері цифрової економіки із приєднанням та прийняттям цифрових стандартів США чи ЄС як провідних країн, стандарти яких у світі є домінуючими, для забезпечення цифрової сумісності та процесів інтеграції національної економіки до світового економічного простору; впровадження м'якого стимулюючого регулювання, стимулювання підтримки та послідовного впровадженні механізмів державно-приватного партнерства в реалізації інвестиційних проєктів цифровізації.

Особлива роль та увага у державному регулюванні розвитку цифрової економіки у світі приділяється соціально-економічному

механізму із формуванням базових навичок які необхідні користувачам, робітникам, підприємцям, державним службовцям та населенню для використання можливостей цифрової економіки, інтеграції цифрової економіки у всі сфери економічного та суспільного життя: науку, освіту, охорону здоров'я, розширення прав та можливостей користувачів громадян, що пов'язані із зростанням прозорості економічних операцій та суспільних процесів в цифровому просторі та створенням цифрового бізнес-середовища нової якості та формуванням нової цифрової культури суспільства.

Разом з тим, методологія та механізми державного регулювання розвитку цифрової економіки застосують численні інструменти різного спрямування та сфери дії, як традиційні так і новаторські притаманні новій цифровій економіці серед яких слід зазначити: розбудову інституціональної інфраструктури (цифрової, фінансової, інноваційної) необхідної для впровадження цифровізації; активування інвестиційних процесів та розвиток інститутів спільного інвестування, що разом забезпечують процеси інкорпорування фінансової інфраструктури із приватним капіталом; модернізацію освітньої системи із впровадженням цифрових технологій; ініціювання створення онлайн-порталів та онлайн-вікон із наданням інформації потенційним інвесторам та впровадженням систем електронного регулювання, реєстрації.

Література

1. Васильців Т. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України, *Міжнародний науковий журнал "Економічний дискурс"*. 2017. Вип. 4, 128-136 с.
2. Карчева Г. Т. Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3 (27). С. 13-21
3. Ляшенко В. І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія К.: НАН України, *Інститут економіки промисловості*, 2018. – 252 с.
4. Поліванов В.Є. Економічна сутність та генезис світового електронного бізнесу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018, № 134. 111-129 с.

Відповідальний за випуск:

Чудовець В.В.

Комп'ютерна верстка:

Риковська Л.О.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75

Друк – ІВВ Луцького НТУ
Свідоцтво Держтелерадіо України ДК № 4123 від 28.09.2011 р.